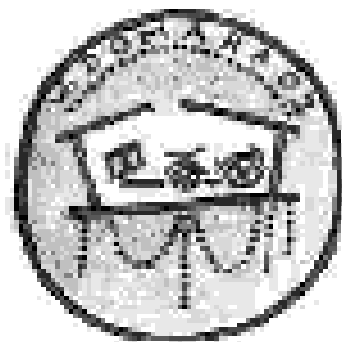

Gmina Domaradz

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Domaradz, styczeń 2009 r.

WSTĘP.....	4
1. PODSTAWA OPRACOWANIA I METODYKA PRACY NAD STRATEGIĄ.....	5
1.1. PODSTAWA PRAWNA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ W POLSCE.....	5
1.2. USTAWY REGULUJĄCE SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ.....	6
1.3. PODSTAWY PRAWNE W ZAKRESIE PLANOWANIA POLITYKI SPOŁECZNEJ W UNII EUROPEJSKIEJ.....	7
1.4. ŹRÓDŁA POZYSKANIA INFORMACJI.....	7
2. METODYKA PRACY NAD STRATEGIĄ.....	15
2.1. UCZESTNICY BUDOWANIA STRATEGII.....	15
2.2. PROCES USPOŁECZNIAENIA OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	15
3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE DOMARADZ.....	17
3.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	17
3.2. SYTUACJA GOSPODARCZA.....	20
3.3. DEMOGRAFIA.....	22
3.4. WYPOSAŻENIE MIESZKAŃ W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ.....	30
3.5. POMOC SPOŁECZNA.....	31
3.6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	35
3.7. BIBLIOTEKI.....	39
3.8. OŚRODKI KULTURY I SPORTU.....	40
4. OPIS GŁÓWNYCH PROBLEMÓW W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ.....	41
4.1. BEZROBOCIE.....	41
4.2. PRZESTĘPCZOŚĆ.....	47
4.3. PROBLEMY W RODZINIE.....	49
4.4. UZALEŻNIENIA (ALKOHOLIZM).....	51
4.5. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ.....	53
4.6. UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE.....	54
4.7. MAPA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GOPS W DOMARADZU.....	58
5. IDENTYFIKACJA PODSTAWOWYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH WEDŁUG SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.....	60
5.1. ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY W ZAKRESIE EDUKACJI PUBLICZNEJ I OPIEKI NAD DZIEĆMI:.....	60
5.2. ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY W ZAKRESIE OCHRONY ZDROWIA I ROZWOJU LUDZI:.....	60
5.3. ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ, POLITYKI PRORODZINNEJ ORAZ JAKOŚCI ZAMIESZKIWANIA:.....	61
5.4. ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY W ZAKRESIE ZABEZPIECZENIA MATERIALNEGO:.....	61
5.5. ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY W ZAKRESIE KULTURY:.....	61
5.6. ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I NARKOMANII:.....	62
5.7. ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY W ZAKRESIE KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH I AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ:.....	62
6. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	63
6.1. ANALIZA SWOT.....	63
7. WIZJA PRZYSZŁOŚCI I CEL NADRZĘDNY STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	65
MISJA DO ROKU 2015.....	65
WIZJA.....	65
8. CELE STRATEGICZNE STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	65
1. WSPIERANIE ROZWOJU EDUKACJI, KULTURY, SPORTU I DZIAŁAŃ PROZDROWOTNYCH.....	66
2. ROZWIJANIE SYSTEMÓW WSPARCIA DLA KLIENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ I OSÓB BEZROBOTNYCH.....	71
3. ROZWIJANIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.....	75
9. SYSTEM WDRAŻANIA I ZARZĄDZANIA STRATEGIĄ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	78
10. AKTUALIZACJA STRATEGII.....	81
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	82

11.1. PROGRAMY WSPOMAGAJĄCE WDRAŻANIE STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE DOMARADZ W LATACH 2008-2015:	82
<i>Program Integracji Społecznej</i>	82
<i>Program Operacyjny Kapitał Ludzki</i>	83
ZAŁĄCZNIKI	85
SPIS TABEL	87
SPIS WYKRESÓW	88

WSTĘP

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, której zadaniem jest udzielanie wsparcia osobom i rodzinom, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej i nie potrafią przezwyciężyć jej przy wykorzystaniu własnych sił, możliwości i uprawnień.

W zamyśle ustawodawcy – własne siły i możliwości oznaczają nie tylko osobiste umiejętności jednostki, ale także możliwości bliższej i dalszej rodziny, sąsiadów, znajomych oraz szerszej społeczności lokalnej. Tak rozumiana pomoc społeczna z jednej strony daje szerokie możliwości działania, z drugiej jednak – w trudnych warunkach społeczno – gospodarczych, może te możliwości ograniczać.

Pod wpływem przeobrażeń ekonomiczno – społecznych polityka społeczna w Polsce ulega przekształcaniu – od modelu typowo opiekuńczego, z rozbudowanym bezpieczeństwem socjalnym, do modelu pośredniego, wzmacniającego indywidualną aktywność każdego człowieka i jego odpowiedzialność za swój los.

W rozwiązywaniu problemów społecznych najbardziej efektywna w perspektywie lat, jest nauka społeczności lokalnych niezbędnych umiejętności do radzenia sobie z problemami. I to ta metoda będzie podstawą realizacji celów strategicznych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego. W najbardziej ogólnym ujęciu oznacza sposób osiągania wyznaczonych celów poprzez sterowanie procesem rozwoju, integracji i polityki społecznej.

Formuła otwartego, ciągłego przewidywania i projektowania przyszłości powinna stanowić przydatne pragmatyczne narzędzie regulacji rozwoju w sytuacji, gdy nadmiar celów w stosunku do ograniczonych środków utrudnia podejmowanie bieżących i przyszłych decyzji. Zmienność uwarunkowań zewnętrznych, występowanie sprzeczności a nawet konfliktów interesów i dążeń różnych grup społecznych narzuca konieczność przyjęcia negocjacyjnej formuły zarządzania polityką społeczną. Istotą jej jest dochodzenie do porozumienia społecznego, minimalizując sytuacje konfliktowe. Jest to, zatem formuła kształtowania strategii elastycznych, otwartych i dynamicznych wobec przyszłości.

Cele strategii powinny być wyrazem dążeń i aspiracji społeczności lokalnej zmierzających do rozwiązania zidentyfikowanych problemów, likwidacji barier i zagrożeń oraz do wykorzystania wszelkich szans tkwiących w potencjale ludzkim i materialnym dla przyszłej integracji.

Strategia jest, więc instrumentem umożliwiającym podejmowanie decyzji zarówno w najbliższym okresie, jak i w odległej perspektywie. Zasady realizacji polityki długofalowej określają cele strategiczne i zadania związane z ich realizacją, działania i decyzje zarówno w najbliższym okresie, jak i decyzje w dalszym okresie powinny być podejmowane na podstawie niniejszej strategii.

Jako elastyczne narzędzie zarządzania Strategia będzie podlegać ciągłym zmianom – będą pojawiać się nowe, ważne cele, a część z przedstawionych w dokumencie straci swoją aktualność. Ten ciągły proces zmian jest jak najbardziej pożądany, ponieważ będzie on miernikiem działań i dążeń społeczności lokalnej.

Strategia została opracowana na lata 2007 – 2015 z aktualizacją w roku 2009.

1. Podstawa opracowania i metodyka pracy nad strategią

Podstawą prawną do opracowania niniejszej strategii jest zapis obowiązującej od 1 maja 2004 roku Ustawy o pomocy społecznej z 12 marca 2004 roku (Dz. U. Z 2004r. Nr 64 poz 593 z późn. zm.), który mówi, że: „do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: *„opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”* (art. 17 niniejszej Ustawy).

1.1. Podstawa prawna systemu pomocy społecznej w Polsce

Ustawa o pomocy społecznej określa:

- 1) zadania w zakresie pomocy społecznej;
- 2) rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania;
- 3) organizację pomocy społecznej;
- 4) zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Według Ustawy pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1).

Ustawa wymienia również przypadki, w jakich udziela się pomocy społecznej. Według Ustawy o pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy w rodzinie;
- 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy;
- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 13) alkoholizmu lub narkomanii;
- 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;

15) kłęski żywiołowej lub ekologicznej.

1.2. Ustawy regulujące system pomocy społecznej

Podstawą do opracowania Strategii jest Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 roku Nr 64 poz. 593 z późn. zm.)

Różnorodność problemów społecznych występujących w Gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych regulujących system pomocy społecznej, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 roku (Dz. U. Nr 228 poz. 2255)

regulująca nowy system poza ubezpieczeniowych świadczeń społecznych, finansowanych w całości ze środków budżetu państwa, całkowicie odrębny od systemu pomocy społecznej. Zamiast tak jak dotychczas szeregu różnych, niezależnych od siebie świadczeń Ustawa ta wprowadziła tylko jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, które zastąpiły istniejące zasiłki i świadczenia (np. zasiłek wychowawczy, świadczenie z funduszu alimentacyjnego, jednorazowy zasiłek macierzyński z pomocy społecznej, gwarantowany zasiłek okresowy).

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 (Dz. U. z 2003r. Nr 122. poz. 1143 z późn. zm.)

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym stwarza szansę na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Wychodzi również naprzeciw postulatom organizacji pozarządowych, które oczekują od państwa większego zaangażowania w aktywizację i edukację środowisk dotkniętych długotrwałym bezrobociem. Projekt Ustawy kładzie nacisk na edukację i aktywizację środowisk marginalizowanych zawodowo i społecznie, a także na wspieranie zatrudnienia dla tych grup. Regulacja ta ma zastosowanie przede wszystkim do osób, które nie posiadają własnych dochodów, a w szczególności osób bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności, osób uzależnionych od alkoholu w procesie leczenia, osób uzależnionych od narkotyków w procesie leczenia, osób chorych psychicznie, długotrwale bezrobotnych, byłych więźniów oraz uchodźców.

Tym osobom Ustawa oferuje zatrudnienie socjalne, rozumiane jako uczestnictwo w "inkubatorach społecznych" - Centrach Integracji Społecznej - lub jako wspierane zatrudnienie socjalne u przedsiębiorców, w Centrach Integracji Społecznej bądź w ramach własnej działalności gospodarczej w formie spółdzielni.

Drugą formą pomocy przewidzianą w Ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu. Wsparcie może polegać na skierowaniu danej osoby przez powiatowy urząd pracy do pracy u przedsiębiorcy. W tej sytuacji pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia danej osoby przez okres do 18 miesięcy, zaś powiatowy urząd pracy do refundowania przedsiębiorcy ze środków Funduszu Pracy części wynagrodzenia przez pierwsze 12 dwanaście miesięcy zatrudnienia osoby.

Ustawa powołuje do życia Centra Integracji Społecznej, w których osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, np. bezdomne lub uzależnione od alkoholu, mogą liczyć na zatrudnienie socjalne. Osoby te mogą przebywać w centrach od 1 do 1,5 roku oraz otrzymywać pieniądze za wykonywaną pracę. W pierwszym miesiącu pracy wynagrodzenie jest równe 40% zasiłku dla bezrobotnych, a w okresie do jednego roku – 80% zasiłku.

Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 r. (Dz. U. z 1994r. Nr 111, poz. 535, z późn. zm.)

Według Ustawy ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ustawa przewiduje, że w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne,

fundacje, samorządy zawodowe, Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

W świetle Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego polega w szczególności na:

1. promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym,
2. zapewnianiu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
3. kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

Ustawa o pożytku publicznym i wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 (Dz. U. nr 96 poz. 873 z późn. zm.)

Uchwalona w dniu 24 kwietnia 2003 r. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest ważnym aktem prawnym, wprowadzającym kompleksowe rozwiązania dotyczące podstawowych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w Polsce. Obszary, które reguluje Ustawa to: prowadzenie działalności pożytku publicznego (działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego), uzyskiwanie przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz konsekwencje z tym związane (warunki uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego), nadzór nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego, wolontariat.

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r., nowelizowana dnia 28 marca 2003 r. (Dz. U. z 1984r. Nr 35, poz. 230, z późn. zm.)

Rozwiązywanie problemów alkoholowych zakłada, iż większość kompetencji i środków finansowych jest zlokalizowana na poziomie samorządów gmin, które na mocy Ustawy o wychowaniu

w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uzyskały kompetencje do rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Ustawodawca w art. 4 [1] ust. 1 stanowi: „prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań gminy”.

1.3. Podstawy prawne w zakresie planowania polityki społecznej w Unii Europejskiej

W zakresie polityki strukturalnej i Europejskiego Funduszu Społecznego istnieją regulacje podejmowane przez Radę, Parlament i Komisję Europejską, dotyczące Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej oraz polityki społecznej i wsparcia społecznego:

- Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999.
- Rozporządzenie (WE) nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady a dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1784/1999.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

1.4. Źródła pozyskania informacji

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie - Narodowa Strategia Spójności (dokument zaakceptowany przez rząd 29 listopada 2006)

Zgodnie z rozporządzeniem Rady UE ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności Rada UE na poziomie Wspólnoty przygotowała strategiczne wytyczne w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, określające indykatywne ramy interwencji funduszy, z uwzględnieniem innych polityk Wspólnoty. Projekt tego dokumentu Komisja Europejska opublikowała w dniu 5 lipca 2005 r. pod nazwą „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty 2007-2013” (SWW). Dla każdego z celów funduszy wytyczne te realizują priorytety Wspólnoty, w szczególności promowanie harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju Wspólnoty. Wytyczne te są określane z uwzględnieniem zintegrowanych wytycznych w zakresie polityki gospodarczej oraz zatrudnienia – Zintegrowany Pakiet Wytycznych w sprawie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia na lata 2005-2008 (ZPW).

Na podstawie zapisów Strategicznych Wytycznych Wspólnoty Polska opracowała „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013” (NSRO), które integrują główne priorytety Wspólnoty z priorytetami polskimi, uwzględniając jednocześnie zapisy Krajowego Programu Reform, odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stanowią podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

„Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie” określają działania o charakterze rozwojowym, jakie rząd polski zamierza podjąć w latach 2007-2013 w zakresie promowania trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. NSRO służą jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych.

Zakładanym efektem strategii proponowanej w NSRO jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i zbliżenie poziomu rozwoju do obecnie najbiedniejszych starych państw członkowskich, a w dłuższej perspektywie poziomu zbliżonego do średniej europejskiej.

W wyniku przeprowadzonej analizy, która wskazała różnice w poziomie rozwoju społeczno-ekonomicznym kraju oraz poszczególnych jego regionów, w stosunku do innych krajów UE oraz w odpowiedzi na wyzwania Strategii Lizbońskiej i cele Zintegrowanego Pakietu Wytycznych, których instrumentem realizacji na gruncie krajowym jest Krajowy Program Reform, sformułowano cel strategiczny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013. Zakłada on tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, co oznacza, że wszystkie programy, działania i projekty podejmowane w ramach NSRO realizują je jednocześnie, aczkolwiek w różnym zakresie. Celami horyzontalnymi NSRO są m.in.:

- Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa.
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej.
- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.
- Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych

w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;

- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji innych praw społecznych:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, przez co zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala oraz zasięg procesów wykluczenia społecznego. W Krajowym Planie Działania na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest to, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;

- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego

Strategia na lata 2007-2020 jest trzecim dokumentem programowym przygotowanym przez Zarząd Województwa od momentu wprowadzenia reformy ustrojowej i administracyjnej państwa i ustanowienia województwa samorządowego jako podmiotu realizującego własną politykę regionalną.

Dokument jest zgodny z założeniami Narodowej Strategii Spójności 2007-2013, ze Strategią Rozwoju Kraju 2007-2015 oraz Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, które uwzględniają zapisy nadrzędnego dokumentu programowego Unii Europejskiej, tj. Strategicznych Wytucznych Wspólnoty (SWW).

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020 wyznacza cele i działania, służące przełamywaniu strukturalnych problemów gospodarczych i społecznych oraz podnoszeniu konkurencyjności regionu. Są to wyzwania, którym województwo podkarpackie musi sprostać w dobie postępującego procesu globalizacji, liberalizacji i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

Celem strategicznym jest „podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zrównoważenia rynku pracy oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności”.

Jeden z obszarów strategicznych: „Kapitał społeczny” rozumiany jako potencjał demograficzny, społeczno-kulturowy, edukacyjny, a także jako mobilność zawodowa i przestrzenna mieszkańców regionu, jest jednym z podstawowych uwarunkowań decydujących o szybkim rozwoju i bogactwie regionu. Aby nie dochodziło do zakłócenia i kryzysu rozwoju, każdy z tych czynników musi występować w odpowiedniej proporcji w stosunku do pozostałych. Dlatego też podejmowane działania w ramach tego obszaru strategicznego powinny zmierzać do rozwoju szeroko pojmowanego kapitału społecznego.

Celem strategicznym obszaru „Kapitał społeczny” jest: *wszechstronny rozwój kapitału społecznego, umożliwiający pełne wykorzystanie potencjału i możliwości rozwoju osobistego mieszkańców regionu.*

Do realizacji powyższego celu posłużą m.in. poniżej przedstawione priorytety, którym podporządkowane zostały kierunki działań:

Priorytet 1: Poprawa jakości systemu edukacji jako warunek pogłębiania wiedzy i wzrostu kompetencji.

Kierunek działania 1:

Zwiększenie dostępu do edukacji od najmłodszych lat życia.

Kierunek działania 2:

Wspieranie otwartości edukacji.

Kierunek działania 3:

Podniesienie jakości kształcenia.

Kierunek działania 4:

Dostosowanie systemu kształcenia, w tym ustawicznego, do potrzeb rynku pracy.

Priorytet 2: Wzmocnienie jakościowego rozwoju zasobów pracy regionu.

Kierunek działania 1:

Wzrost zatrudnialności osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Kierunek działania 2:

Podniesienie kompetencji i rozwój kadr regionu.

Plan Strategiczny Rozwoju Powiatu Brzozowskiego na lata 2000- 2012 - przyjęty uchwałą Nr XIX/99/01 Rady Powiatu z 12 stycznia 2001r.

Zapisane w dokumencie problemy powiatu Brzozowskiego w sferze społecznej to m.in.:

- powiększająca się liczba osób korzystających z pomocy społecznej,
- obniżający się standard życia mieszkańców,
- bezradność w przewyciężaniu trudnej sytuacji materialnej,
- ograniczone możliwości pomocy dla osób niepełnosprawnych,
- występujące bariery architektoniczne w obiektach użyteczności publicznej,
- niedostateczne ilości miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- brak ośrodków wsparcia dla rodzin (zapobieganie patologiom zwłaszcza młodzieży),
- rosnąca liczba osób uzależnionych od alkoholu,
- niedostateczna promocja zdrowego stylu życia,
- pojawiające się przypadki narkomanii,
- rosnące zagrożenie wypadków na drogach,
- obniżający się wiek osób wchodzących w konflikt z prawem,
- wysokie bezrobocie szczególnie wśród ludzi młodych,
- duży odpływ ludzi wykształconych,

Główne kierunki działań strategicznych gmin powiatu Brzozowskiego w sferze społecznej to:

1. Poprawa sytuacji na rynku pracy – zmniejszenie bezrobocia – wysoko priorytetowy.
2. Podniesienie poziomu dochodów mieszkańców – wysoko priorytetowy.

Strategia Społeczno – Gospodarczego Rozwoju Gminy Domaradz

W Strategii w rozdziale „Priorytetowe cele i zadania w zakresie poprawy warunków życia i rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Domaradz” wskazano ważną grupę problemów wymagających najpilniejszego ich rozwiązania (opowiedziało się za tym od 15 do 30% respondentów badań przeprowadzonych przez autorów strategii).

Do problemów tych należą m.in.:

- działania na rzecz poprawy ochrony zdrowia,
- działania na rzecz poprawy stanu oświaty na wsi,
- rozwój agroturystyki i turystyki, kultury, rekreacji i sportu,
- ochrona środowiska i ekologia,
- gospodarka komunalna,
- poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego i walka z patologią,
- zwiększenie konkurencyjności rolnictwa.

Wskazano jakie cele będą realizowane w zakresie oświaty, ochrony zdrowia i opieki społecznej:

- Przeciwdziałanie skutkom restrukturyzacji gospodarki i ubożeniem mieszkańców gminy.

- Rozwijanie powszechnego dostępu do lekarza domowego, leczenia otwartego, rehabilitacji.
- Wzmocnienie działań w zakresie bezpieczeństwa publicznego, obrony życia i walki z patologią.
- Poprawa opieki nad osobami niepełnosprawnymi, samotnymi w podeszłym wieku, ubogimi.
- Utworzenie gminnego funduszu stypendialnego na pokrycie nauki młodzieży z ubogich rodzin w szkołach średnich.
- Działanie na rzecz poprawy stanu oświaty.
- Budowa komunalnych budynków mieszkalnych dla rodzin ubogich.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Domaradz na lata 2004 – 2013

W Planie wskazano zadania do realizacji w perspektywie do roku 2013. W zakresie poprawy warunków i jakości życia mieszkańców, w tym zmiany w strukturze zamieszkania przyjęto m.in. następujące zadania:

- Pozyskiwanie inwestorów tworzących nowe miejsca pracy.
- Poprawa stanu utrzymania dróg.
- Tworzenie warunków do podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej.
- Zapewnienie opieki i schronienia osobom starszym, samotnym oraz samotnym matkom z dziećmi.
- Rozwój i wyposażenie bazy edukacyjnej szkół w nowoczesny sprzęt dydaktyczny.
- Zwiększenie dostępności opieki medycznej i usług rehabilitacyjnych.
- Rozwijanie bazy technicznej szkół, GOK, bibliotek, klubów i innych obiektów służących poprawie zasobów ludzkich.
- Podejmowanie aktywnych działań w zakresie organizacji szkoleń, wspierania rozwoju przedsiębiorczości, poradnictwa zawodowego i zagospodarowania wolnych zasobów pracy.
- Rozwój bazy służącej rekreacji, uprawianiu sportu masowego i działalności kulturalnej.
- Tworzenie oferty spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych.
- Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego.
- Eliminowanie niedożywienia wśród dzieci.
- Zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społeczności lokalnej.

Dokumenty programowe

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem

jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz ich rozwiązywania.

Opracowując lokalną strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006,
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013),
- Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2007-2013,
- Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich,

2. Metodyka pracy nad strategią

W procesie programowania i opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Domaradzu istotną rolę odegrały konsultacje społeczne, mające na celu zbudowanie sprawnego modelu organizacyjnego dla realizacji założonych celów na obszarze Gminy Domaradz.

2.1. Uczestnicy budowania strategii

Metoda aktywnego planowania posłużyła dla określenia podstawowych celów, kierunków oraz działań. Zrealizowana została z udziałem przedstawicieli wiodących środowisk i organizacji:

- Ośrodka Pomocy Społecznej
- pracowników Urzędu Gminy
- młodzieży
- Gminnego Ośrodka Kultury
- przedstawicieli organizacji społecznych, fundacji i stowarzyszeń;
- parafii z terenu Gminy Domaradz;
- przedstawicieli policji
- lokalnej przedsiębiorczości;
- przedstawicieli systemu edukacji.

2.2. Proces uspołecznienia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Uspołecznienie procesu planowania strategicznego jest wymogiem Unii Europejskiej i wiąże się w praktyce z zastosowaniem w procesie planowania, co najmniej dwóch z czterech niżej podanych zasad polityki strukturalnej Unii Europejskiej:

programowanie – obowiązek tworzenia długookresowych strategii i planów rozwoju na poziomie narodowym, wojewódzkim i wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami lokalnymi – także na poziomie gmin i powiatów,

subsidiarność – jasne określenie kompetencji władzy wykonawczej różnych szczebli i upoważnienie (na mocy stosowanych aktów prawnych) samorządów do programowania i realizacji polityki społecznej regionu,

partnerstwo – statutowy obowiązek konsultowania polityki społecznej z partnerami społecznymi na każdym poziomie programowania polityki społecznej,

koncentracja – wybór i ustalenie hierarchii priorytetów w ramach programów operacyjnych i systematyczne zwiększanie przydziału środków na te działania w obszarach, na których koncentrują się problemy społeczne i ekonomiczne.

Proces aktualizacji strategii oraz jej uspołecznienia rozpoczął się w Gminie Domaradz pod koniec 2008 r. i wynikał z zakwalifikowania jej do PPWOW (Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich), którego jednym z komponentów jest Program Integracji Społecznej. Udział w tym Programie wymagał ponownej analizy problemów społecznych oraz dokonania zmian, przyjęcia nowych celów, działań i harmonogramów dostosowanych do pomysłów na nowe projekty w gminie, finansowane z PIS. Ważnym elementem aktualizacji był proces partycypacji społecznej, polegający na udziale środowisk lokalnych, z uwzględnieniem liderów społeczności oraz reprezentacji mieszkańców w tworzeniu poniższego dokumentu. Strategia bowiem musi być akceptowana przez mieszkańców gminy jako ich dzieło i ich własna koncepcja przyszłości, więc powinni oni być jej współautorami.

Przy aktualizacji strategii podjęto następujące działania:

- przeprowadzono analizę rozwiązań i zadań w przyjętej w 2007 roku strategii
- dokonano oceny dokumentu zgodnie ze standardami oceny w programie PPWOW
- uspołeczniono proces budowy strategii (konsultacje z mieszkańcami gminy w formie spotkań)
- promocja warsztatów strategicznych i powołanie zespołu zadaniowego
- praca warsztatowa zespołu oraz analiza istniejących danych, pozyskiwanie nowych danych diagnostycznych
- zakończenie procesu tworzenia nowego dokumentu strategicznego i upowszechnienie wyników działań.

Do aktualizacji strategii zostały wykorzystane również raporty, plany, analizy i dokumenty znajdujące się w Urzędzie Gminy. Wystosowano pisma do instytucji takich jak np., Policja, Powiatowy Urząd Pracy i uzyskano dodatkowe dane liczbowe do diagnozy problemów/potrzeb.

Proces tworzenia strategii zaktualizowanej odbywał się w formie warsztatów prowadzonych przez moderatorów MPiPS w dniach:

1. pierwszy warsztat w dniu 14 listopada 2008r.
2. drugi warsztat w dniu 28 listopada 2008 r.

Do udziału w obu warsztatach wysłano zaproszenia do 40 osób kierując się zasadą reprezentacji różnych środowisk społecznych, mieszkańców, przedstawicieli Urzędu Gminy, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, grup formalnych i nieformalnych, przedstawicieli szkół, służby zdrowia, policji, lokalnej przedsiębiorczości, parafii.

Wynikiem przeprowadzonych konsultacji z mieszkańcami gminy było dokonanie analizy najważniejszych problemów społecznych, ustalenie celów strategicznych i szczegółowych zmierzających do rozwiązania tych problemów a także wypracowanie nowych projektów określających sposoby działania zapewniające rozwój lokalny.

Do pracy nad uaktualnieniem GSRPS Wójt Gminy Domaradz powołał Zarządzeniem Nr 103/2008 z dnia 28 listopada 2008r. Zespół Zadaniowy w składzie:

1. Stanisław Gierula – Sekretarz Gminy
2. Tomasz Bober – pracownik Urzędu Gminy
3. Marzena Nycz – pracownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
4. Grażyna Błażko – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
5. Danuta Czerwińska – Kierownik Zespołu Obsługi Szkół
6. Stanisław Łobodziński – Prezes Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”
7. Marian Skubisz – członek Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Gminy Domaradz
8. Wiesława Wojewoda – Pracownik Gminnego Ośrodka Kultury

Zadaniem ww. Zespołu było opracowanie materiałów wypracowanych podczas warsztatów a następnie aktualizacja dotychczasowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, poprzez dokonanie potrzebnych zmian w jej zapisach z uwzględnieniem poszczególnych spotkań warsztatowych.

Proces tworzenia dokumentu strategii został zakończony w grudniu 2008r.

3. Diagnoza sytuacji społecznej w Gminie Domaradz

3.1. Charakterystyka Gminy

Informacje ogólne

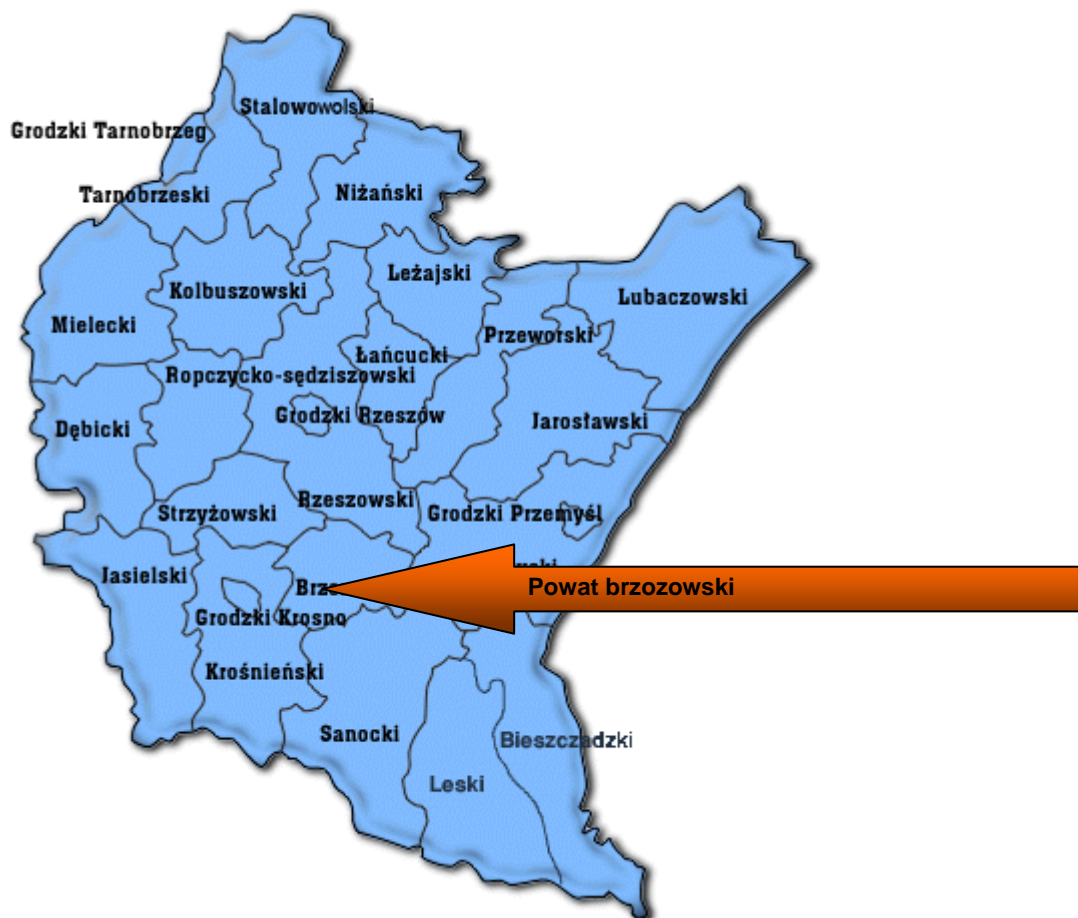
Gmina Domaradz zlokalizowana jest w południowo-wschodniej Polsce, w województwie podkarpackim, w powiecie brzozowskim. Jest jedną z mniejszych pod względem powierzchni gmin woj. podkarpackiego (56,72 km²). Tworzą ją trzy sołectwa: Domaradz, Barycz i Golcowa. Gmina położona jest w środkowo-południowej części województwa, przy drodze krajowej nr 9 Radom - Rzeszów - Barwinek (przejście graniczne ze Słowacją) w odległości 45 km na południe od miasta wojewódzkiego Rzeszowa, 15 km na północ od siedziby powiatu - Brzozowa oraz 28 km od Krosna.

Mapa 1 Lokalizacja Gminy na tle kraju

Źródło: <http://www.gminy.pl>

Mapa 2 Lokalizacja Gminy na tle województwa podkarpackiego

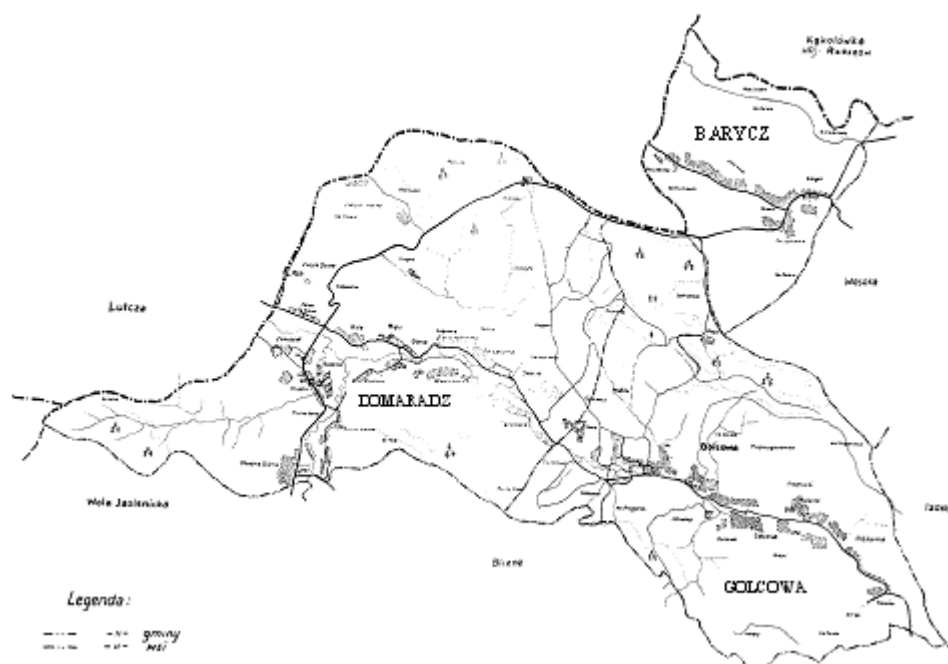
Źródło: <http://www.gminy.pl>

Mapa 3 Lokalizacja Gminy na tle powiatu brzozowskiego

Źródło: <http://www.gminy.pl>

Mapa 4 Gmina Domaradz

Źródło: <http://www.domaradz.pl/>

Położenie Gminy w obrębie Pogórza Dynowskiego i Strzyżowskiego oraz liczne zabytki stwarzają dobre warunki do rekreacji i turystyki. Obfitość lasów, szachownica pól, charakter podgórski i malownicze krajobrazy składają się na atrakcyjność turystyczną Gminy. Najciekawsze miejsca to:

1. Zabytkowy kościół w Centrum Domaradza.
2. Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy.
3. Drewniany dwór.
4. Kościółek filialny na Zatyłu.
5. Punkt widokowy.
6. Góra Chyb.
7. Kościółek filialny na Górze.
8. Zabytkowy kościół w Golcowej.
9. Punkt widokowy.
10. Kościół w Baryczy.

3.2. Sytuacja gospodarcza

Rolnictwo

Gmina Domaradz posiada zróżnicowane, średnie warunki glebowo-klimatyczne do rozwoju produkcji rolniczej. Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej znacznie obniża ukształtowanie terenu i zaliczenie znacznej części użytków rolnych do terenów górskich i podgórskich. Stąd w strukturze użytkowania gruntów obok użytków rolnych bardzo istotną rolę odgrywają lasy. Użytki rolne zajmują powierzchnię 3.533 ha, co stanowi 62,3%, lasy i grunty leśne 1.138 ha, co stanowi 20,1%, a pozostałe grunty tj. grunty pod wodami, pod drogami, zabudową i nieużytki zajmują 1.001 ha tj. 17,6% powierzchni ogólnej Gminy, która wynosi 5.672 ha. W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne, które zajmują powierzchnię 2.582 ha tj. 73,1%, łąki - 318 ha, tj. 9,0%, pastwiska - 633 ha, tj. 17,9%. W użytkowaniu rolniczym znajduje się łącznie 3.533 ha, z czego 3.206 ha tj. prawie 90,7% użytkują właściciele indywidualnych gospodarstw rolnych, 169 ha tj. 4,8% właściciele działek rolnych do jednego hektara, a 158 ha tj. 4,5% użytkuje sektor publiczny.

W ostatnich latach nieznacznie zwiększyła się liczba gospodarstw w przedziale 2-5 ha. W pozostałych przedziałach nie notuje się znaczących zmian. Dane powierzchniowe nie oddają specyfiki dotyczącej rozdrobnienia tych gospodarstw czy rozłogu. Wskaźniki te są niekorzystne. Na to nakładają się niska towarowość, brak kapitału na rozwój, często niskie kwalifikacje zawodowe rolników i zaawansowany wiek.

Działalność pozarolnicza

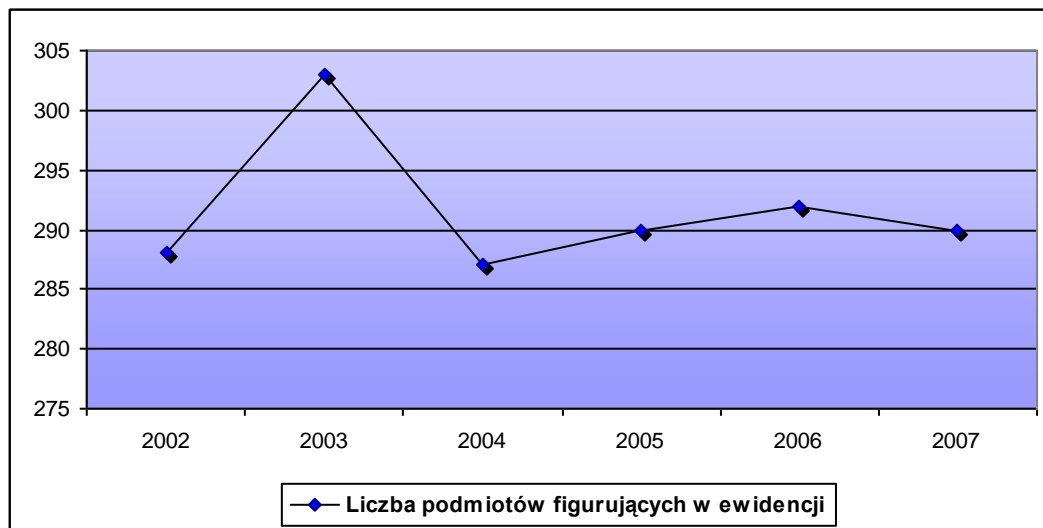
Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Domaradz do roku 2003 miała tendencję wzrostową, po czym w 2004 nastąpił jej spadek i niewielki wzrost w latach 2005 i 2006, po których znów w roku 2007 odnotowano spadek ich liczby. Poniższa tabela przedstawia liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON.

Tabela 1 Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON

Rok	Liczba podmiotów figurujących w ewidencji	Sektor publiczny	Sektor prywatny
2002	288	13	275
2003	303	15	288
2004	287	15	272
2005	290	16	274
2006	292	16	276
2007	290	16	274

Źródło: www.stat.gov.pl

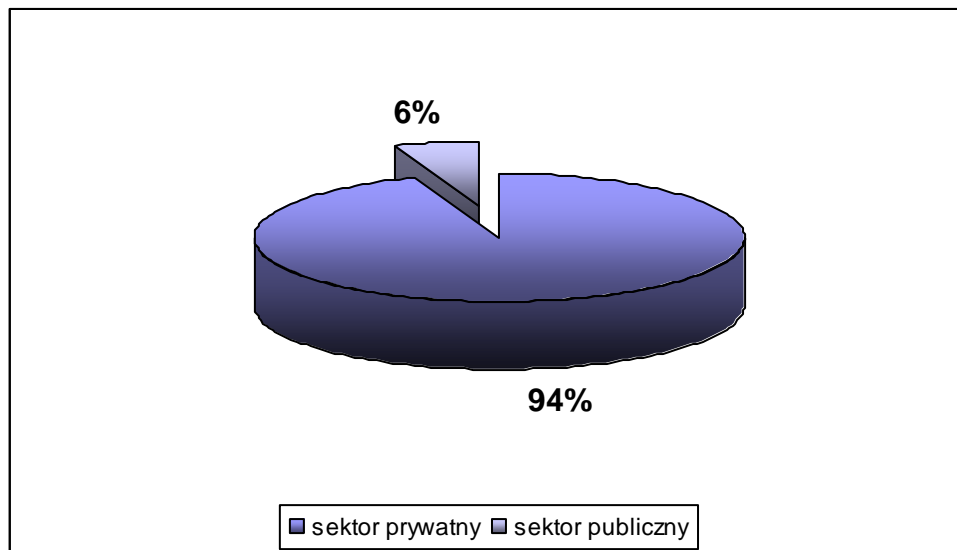
Wykres 1 Dynamika liczby podmiotów gospodarczych (2002-2007)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie Gminy Domaradz na dzień 31.12.2007 działało 290 podmiotów gospodarczych, czyli w stosunku do liczby ludności przypada ok. 47,75 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten jest niższy niż w województwie i powiecie brzozowskim.

Wykres 2 Struktura własności podmiotów gospodarczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z powyżej zamieszczonego wykresu wynika, że większość podmiotów gospodarczych należy do sektora prywatnego (94%). W sektorze publicznym funkcjonują podmioty gospodarcze samorządu terytorialnego, firmy państwowe nie istnieją. Zmiany ustrojowe i urynkowienie gospodarki, rosnąca konkurencja nowych prężnych firm spowodowała upadek dawnych zakładów państwowych branży spożywczej. W chwili obecnej sektor publiczny nie odgrywa większej roli w kształtowaniu oblicza gospodarczego Gminy.

Struktura podmiotów według branż wskazuje na największy udział handlu i usług. Jest to ogólnie występująca tendencja. W warunkach zaistniałej gospodarki rynkowej najszybciej zaczął funkcjonować handel, nie uwikłany w procesy prywatyzacji, tworzony prawie od podstaw i nie wymagający też dużych nakładów i kwalifikacji zawodowych.

Najważniejsze zakłady i przedsiębiorstwa działające na terenie Gminy Domaradz to:

1. Zakład Usługowo-Handlowy „Drogbud” w Domaradzu. Firma ta prowadzi działalność w zakresie budowy, remontów i utrzymania dróg. Jest największą firmą działającą na terenie Gminy, która zatrudnia w sezonie bezrobotnych z jej terenu.
2. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe-Handlowe „AGROMASZ” w Domaradzu. Firma ta działa na terenie Gminy od 11 lat. Zajmuje się m.in. importem maszyn i ciągników rolniczych.
3. Zakład Usługowo-Handlowy „Drogbud” w Golcowej. Firma świadczy usługi w zakresie robót ziemnych, transportu i budowy dróg. Firma zatrudnia w większości mieszkańców Golcowej.
4. Zakład Usługowo-Handlowy „Elektrobud” z Golcowej. Firma prowadzi działalność w zakresie usług remontowo-budowlanych.
5. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „Piekarstwo” S.C. M. i M. Urbańscy w Domaradzu. Piekarnia prowadzi działalność w zakresie produkcji i handlu wyrobów mącznych i cukierniczych.
6. Firma Handlowo-Usługowo-Produkcyjno-Transportowa „KWIATONEK”. Firma prowadzi działalność w zakresie wyrobów sztukatorskich i usług transportowych. Firma zatrudnia bezrobotnych z terenu Gminy.
7. Usługi tartaczne - Golcowa. Zakład zajmuje się obróbką i sprzedażą drewna oraz budową domków letniskowych i altan z drewna.
8. Centrum Handlowe w Domaradzu zajmuje się handlem art. spożywczo-przemysłowymi.

3.3. Demografia

Poniżej zamieszczone dane obejmujące lata 2002-2007 zostały zgromadzone na podstawie informacji zamieszczonych na stronach internetowych Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Rzeszowie.

Według danych GUS (stan na 31.XII.2007r.) w Gminie Domaradz zamieszkiwało wówczas 6.073 osoby na powierzchni 56,72 km², z czego 3.071 stanowili mężczyźni, natomiast 3002 kobiety. Średnia gęstość zaludnienia na koniec 2007 roku w Polsce wynosiła 122 osoby na km². Wskaźnik ten dla Województwa Podkarpackiego kształtował się na poziomie 118 osób na 1 km², a w powiecie brzozowskim, do którego administracyjnie należy Gmina Domaradz 121 osób na km². W porównaniu z krajem, województwem Podkarpackim i powiatem brzozowskim, wskaźnik gęstości zaludnienia w Gminie Domaradz w 2007 roku kształtował się na poziomie nieco niższym niż powyżej wymienione i wyniósł 107 osób na km². Wartość analizowanego wskaźnika umieściła Gminę Domaradz wśród gmin o najwyższej średniej gęstości zaludnienia w powiecie.

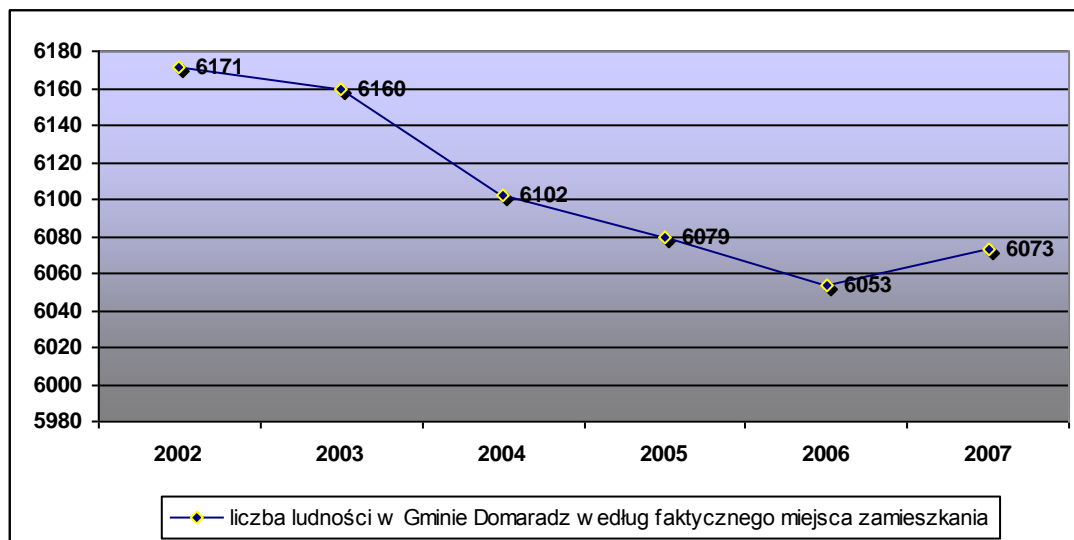
Zmiany w liczbie ludności zamieszkałej w Gminie Domaradz w latach 2002 – 2007 przedstawia poniższa tabela i obrazuje wykres.

Tabela 2 Liczba ludności zamieszkującej Gminę w poszczególnych latach na dzień 31.12 każdego roku – według faktycznego miejsca zamieszkania [osoby]

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2002	2003	2004	2005	2006	2007
STAN LUDNOŚCI I RUCH NATURALNY							
Ludność według faktycznego miejsca zamieszkania (stan na 31.XII)							
ogółem	osoba	6.171	6.160	6.102	6.079	6.053	6.073
mężczyźni	osoba	3.090	3.106	3.077	3.080	3.071	3.071
kobiety	osoba	3.081	3.054	3.025	2.999	2.982	3.002

Źródło: GUS (ww.stat.gov.pl)

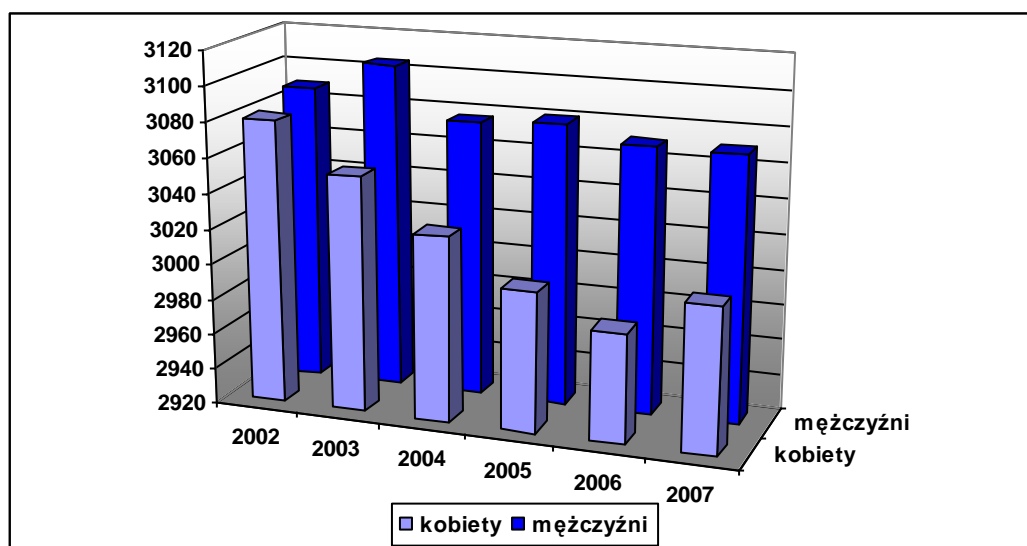
Wykres 3 Liczba ludności w Gminie Domaradz w okresie 2002-2007, według faktycznego miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Powyższe dane wskazują, iż analizowany przedział czasu charakteryzuje się stałym spadkiem liczby ludności zamieszkującej Gminę Domaradz do 2007 roku w którym odnotowano niewielki wzrost.

Z kolei na poniżej zamieszczonym wykresie obrazującym zmiany w liczbie mężczyzn i kobiet tworzących populację Gminy widać, że przez cały analizowany okres tj. od roku 2002 do 2007 liczba mężczyzn przewyższała liczbę kobiet. Na 100 mężczyzn w Gminie Domaradz w roku 2007 przypadało 98 kobiet. Jest to sytuacja zupełnie odwrotna od obserwowanej w województwie podkarpackim, gdzie w tym samym przedziale czasowym liczba kobiet przewyższała liczbę mężczyzn.

Wykres 4 Struktura mieszkańców wg płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

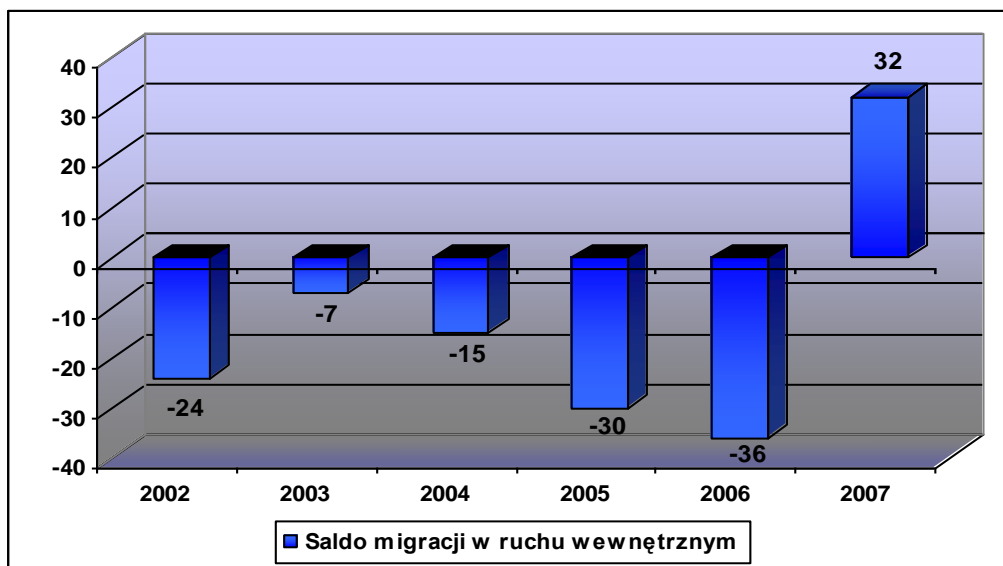
Migracje

Migracja wewnętrzna, czyli zmiana miejsca zamieszkania w granicach własnego kraju, spowodowana jest głównie ciężką sytuacją gospodarczą oraz socjalno-bytową. Osoby migrujące są przede wszystkim ludzie młodzi, lepiej wykształceni. Miejscami docelowymi dla wyjeżdżających są przede wszystkim duże aglomeracje miejskie, które charakteryzują się znacznie atrakcyjniejszymi warunkami pracy. W ostatnich latach zwłaszcza od czasu integracji Polski z Unią Europejską i dzięki otwarciu rynków pracy dla Polaków nasiliła się również, nie wykazywana w statystykach, migracja zewnętrzna, głównie o charakterze zarobkowym. Brak danych statystycznych w tym zakresie można tłumaczyć tymczasowością tych wyjazdów. Migracja zarobkowa staje się dzisiaj niepokojącym zjawiskiem, ponieważ bardzo często prowadzi do rozluźnienia więzi rodzinnych, jest przyczyną rozwodów, separacji, problemów wychowawczych.

Tabela 3 Saldo migracji ludności Gminy Domaradz

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Saldo migracji w ruchu wewnętrznym							
ogółem	osoba	-24	-7	-15	-30	-36	32
mężczyźni	osoba	-15	0	-4	-16	-16	19
kobiety	osoba	-9	-7	-11	-14	-20	13
zagranica							
ogółem	osoba	0	0	0	3	-1	0
mężczyźni	osoba	0	0	0	1	0	0
kobiety	osoba	0	0	0	2	-1	0

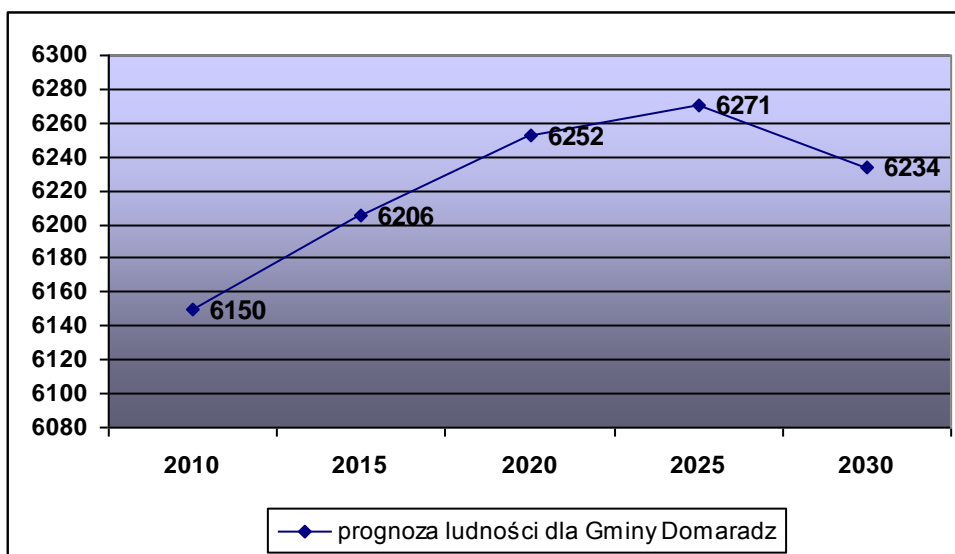
Źródło: www.stat.gov.pl

Wykres 5 Saldo migracji w Gminie Domaradz

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Saldo migracji dla Gminy Domaradz przedstawione powyżej nie wykazuje jednoznacznej tendencji, aczkolwiek w analizowanym przedziale czasowym 2002 - 2006 miało wartość ujemną, co świadczy o stałym odpływie ludności z Gminy. Najniższą jego wartość odnotowano 2003 roku natomiast najwyższą w roku 2005 i 2006. Jednak rok 2007 pokazuje zdecydowaną zmianę tego wskaźnika na bardzo korzystny – znacznie więcej osób na terenie Gminy się melduje niż wymeldowuje.

Poniższy wykres prezentuje prognozę GUS dotyczącą liczby ludności dla Gminy Domaradz do 2030 roku.

Wykres 6 Prognoza liczby ludności dla Gminy Domaradz do roku 2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl)

Analiza powyższej prognozy demograficznej sporządzonej dla Gminy Domaradz wskazuje, iż na obszarze tym do roku 2025 będzie następował stały wzrost liczby mieszkańców, po czym

prognozowany jest spadek liczby mieszkańców. Szacowane jest, iż w 2030 roku liczba osób w Gminie wyniesie 6.234 osób, a zatem będzie stanowiła 102,65% stanu ludności ogółem na dzień 31 grudnia 2007 roku.

Zamieszczona poniżej tabela przedstawia strukturę mieszkańców Gminy Domaradz według ekonomicznych grup wieku. Udział ludności w wieku produkcyjnym w w/w strukturze jest najwyższy i stanowi 59,0%. Ludności w wieku przedprodukcyjnym (23,4%) jest nieco więcej niż w wieku poprodukcyjnym (17,5%).

Tabela 4 Struktura mieszkańców Gminy Domaradz według ekonomicznych grup wieku

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2002	2003	2004	2005	2006	2007
W wieku przedprodukcyjnym							
ogółem	osoba	1.688	1.648	1.571	1.538	1.455	1.424
mężczyźni	osoba	863	850	806	794	751	726
kobiety	osoba	825	798	765	744	704	698
W wieku produkcyjnym							
ogółem	osoba	3.369	3.427	3.459	3.469	3.524	3.586
mężczyźni	osoba	1.839	1.868	1.895	1.903	1.936	1.977
kobiety	osoba	1.530	1.559	1.564	1.566	1.588	1.609
W wieku poprodukcyjnym							
ogółem	osoba	1.114	1.085	1.072	1.072	1.074	1.063
mężczyźni	osoba	388	388	376	383	384	368
kobiety	osoba	726	697	696	689	690	695

Źródło: www.stat.gov.pl

Na poniższym wykresie przedstawiona jest struktura mieszkańców Gminy Domaradz według ekonomicznych grup wieku. Na wykresie możemy zauważyć, że 17,5% ogółu ludności stanowią mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym, których opieka społeczna powinna z racji ich wieku otoczyć szczególną opieką.

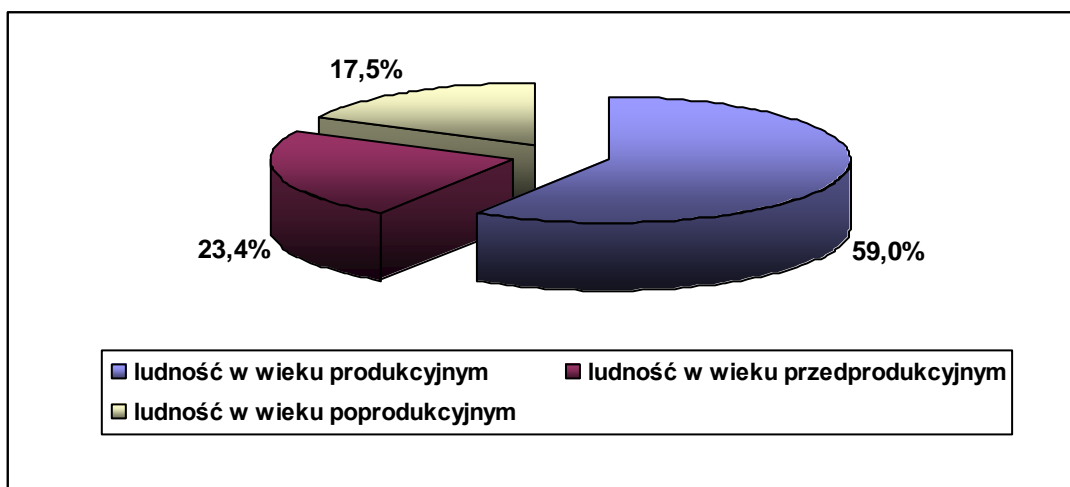
W grupie tej oprócz problemów dotyczących sprawności fizycznej mamy również do czynienia ze zmianami psychicznymi wpływającymi na zdolność funkcjonowania w środowisku.

Sytuacja ludzi starszych w okresie szybkich zmian gospodarczych jest złożona i uwarunkowana takimi czynnikami jak: pogorszenie stanu zdrowia, opieka zdrowotna, zanik tradycji międzypokoleniowych, przemiany kulturowe, niekorzystne warunki życia i pogorszenie sytuacji materialnej, mniejsza zdolność przystosowawcza do nowych sytuacji, osłabienie pamięci, poczucie zagrożenia.

Pomoc na rzecz osób starszych ma głównie na celu zaspokojenie ich podstawowych potrzeb, a także podtrzymanie ich aktywności społecznej oraz łagodzenie trudności związanych z wiekiem.

Ponadto według aktualnych danych z 2008 roku, pochodzących z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na terenie Gminy Domaradz zamieszkuje 60 osób samotnych, które również powinny być otoczone opieką.

Wykres 7 Struktura mieszkańców Gminy Domaradz według ekonomicznych grup wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl)

W poniższej tabeli została zaprezentowana struktura ludności Gminy Domaradz według ekonomicznych grup wieku, w odniesieniu do danych dla powiatu brzozowskiego i województwa podkarpackiego.

Tabela 5 Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku [%] – stan według faktycznego miejsca zamieszkania na 31.12.2007

Wyszczególnienie	Gmina Domaradz	Powiat brzozowski	Województwo podkarpackie
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	23,4%	23,4%	21,7%
Ludność w wieku produkcyjnym	59,0%	60,8%	63,1%
Ludność w wieku poprodukcyjnym	17,5%	15,7%	15,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl)

Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w Gminie jest porównywalny z powiatem i wyższy niż w województwie. Ludność w wieku produkcyjnym ma mniejszy udział w ogóle ludności zamieszkałej w Gminie niż w powiecie i województwie. Ludności w wieku poprodukcyjnym jest natomiast więcej niż w powiecie brzozowskim i województwie podkarpackim.

Podział na grupy wiekowe ludności zamieszkującej Gminę Domaradz przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6 Grupy wiekowe mieszkańców Gminy Domaradz w 2007r.

Grupa wiekowa	(0-19)	(20-29)	(30-39)	(40-59)	(60-64)	65 i więcej
Mężczyźni	837	529	429	803	105	368
Kobiety	793	463	374	677	130	565
Razem	1630	992	803	1480	235	933
w %	26%	16%	13%	24%	3,8%	15%

Źródło: dane GUS, BDR

Według danych GUS na koniec 2007 roku w Gminie Domaradz na 1000 osób przypadło 6,5 par małżeńskich, 9,1 urodzeń żywych i 12,2 zgonów.

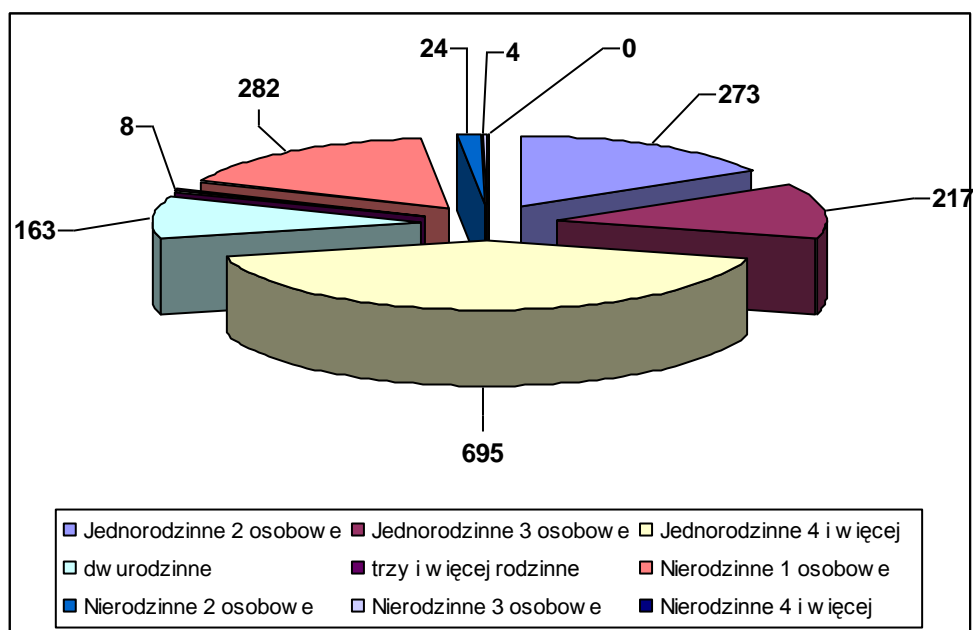
Warunki życia i zamieszkania

Według danych zebranych podczas Narodowego Spisu Powszechnego Gospodarstw Domowych przeprowadzonego w 2002 roku w Gminie Domaradz liczba gospodarstw domowych wynosiła 1.667. Najliczniejszą grupę stanowiły gospodarstwa domowe jednorodzinne 4 i więcej osób, z kolei wśród gospodarstw nierodzinnych gospodarstwa 1 osobowe.

Tabela 7 Struktura gospodarstw domowych w Gminie Domaradz

Gospodarstwa domowe ogółem	Jednostka miary	2002
ogółem	gosp. dom.	1.667
jednorodzinne ogółem	gosp. dom.	1.185
jednorodzinne 2 osobowe	gosp. dom.	273
jednorodzinne 3 osobowe	gosp. dom.	217
jednorodzinne 4 i więcej osób	gosp. dom.	695
dwurodzinne	gosp. dom.	163
trzy i więcej rodzinne	gosp. dom.	8
nierodzinne ogółem	gosp. dom.	311
nierodzinne 1 osobowe	gosp. dom.	282
nierodzinne 2 osobowe	gosp. dom.	24
nierodzinne 3 osobowe	gosp. dom.	4
nierodzinne 4 i więcej osobowe	gosp. dom.	0

Źródło: dane GUS, BDR

Wykres 8 Struktura gospodarstw domowych w Gminie Domaradz

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl)

Prawo własności do zajmowanych lokali miało wówczas 89% gospodarstw domowych, 2% najmowało mieszkania, a pozostały odsetek zajmował mieszkania ze względu na pokrewieństwo do ich wcześniejszych, bądź obecnych właścicieli. Według Narodowego Spisu Powszechnego 2002 (NSP 2002) w Gminie Domaradz z pracy najemnej poza rolnictwem w sektorze publicznym utrzymywało się 312 gospodarstw, w sektorze prywatnym 193. Praca na rachunek własny poza rolnictwem, była źródłem utrzymania 61 gospodarstw, natomiast w swoim gospodarstwie rolnym 41 gospodarstw. Z niezarobkowych źródeł, takich jak emerytury pracownicze, kombatanckie i pochodne utrzymywało się wówczas 307 gospodarstw, z emerytury rolnej 146, z renty z tytułu niezdolności do pracy 389, renty socjalnej 24, renty rodzinnej 102, zasiłku dla bezrobotnych 32, zasiłku pomocy społecznej 27 i innych niezarobkowych źródeł 22 gospodarstwa domowe.

Istotnym czynnikiem informującym o poziomie i jakości życia mieszkańców Gminy jest wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania.

Przy analizowaniu wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałe można dokonać podziału tych dóbr na następujące kategorie:¹

- dobra standardowe, które są w zasadzie dostępne dla każdego gospodarstwa domowego w razie zaistnienia potrzeby
- dobra o wyższym standardzie
- dobra luksusowe

Dobra standardowe posiadają wszystkie gospodarstwa domowe, a są to przedmioty i urządzenia o różnym charakterze: telewizory kolorowe, radia, radiomagnetofony, pralki, lodówki, zamrażalki, odkurzacze.

Gospodarstwa domowe mają również dostęp do dóbr, których znaczenie w ich funkcjonowaniu wzrosło w ciągu ostatnich lat w wyniku naśladowania stylu życia Europy Zachodniej. Dobra o wyższym standardzie posiada od 10 – 60% i są to np. kuchenki mikrofalowe, magnetowidy i odtwarzacze CD i DVD, tel. komórkowe, anteny satelitarne, komputery z dostępem do Internetu, drukarki, kamery video, cyfrowe aparaty fotograficzne, maszyny do szycia, odtwarzacze MP3, samochody osobowe.

¹ J. Kramer „Konsumpcja. Prawidłowości, struktura, przyszłość” PWE, Warszawa 1993, s. 161

3.4. Wyposażenie mieszkań w infrastrukturę techniczną

Sieć wodociągowa

Na terenie Gminy w miejscowościach Domaradz, Golcowa, Barycz funkcjonują trzy ujęcia wody. Do studni tych podłączona jest gminna sieć wodociągowa, z której korzysta 5% gospodarstw domowych. Podstawowe zaopatrzenie w wodę odbywa się z grawitacyjnych wodociągów zagrodowych bazujących na własnych ujęciach wody ze źródeł stokowych. Z tego źródła zaopatrzenia w wodę korzysta około 80% gospodarstw domowych, głównie w miejscowościach Barycz i Golcowa, a także w niektórych przysiółkach Domaradza. Wodociągi te administrowane są przez spółki prywatne. Około 15% gospodarstw korzysta z tradycyjnych studni kopanych. Gmina posiada w administrowaniu dwa wodociągi tj. w Golcowej i w Domaradzu. Do gminnej sieci wodociągowej podłączonych jest 90 gospodarstw domowych. Długość sieci wodociągowej wynosi ogółem 4,8 km.

Elektryfikacja i oświetlenie dróg

Zaopatrzenie Gminy w energię elektryczną odbywa się liniami elektroenergetycznymi średniego napięcia 15 kV relacji Brzozów - Strzyżów oraz Dynów - Strzyżów. Na podstawie Spisu Powszechnego stwierdzić można, że Gmina Domaradz jest w pełni zelektryfikowana za wyjątkiem 2 gospodarstw domowych. Ponad 76% gospodarstw jest wyposażonych w sieć 380 V, a 23 % tylko w sieć 220 V. Potrzebę zwiększenia mocy w sieci energetycznej zgłasza 6,9% gospodarstw.

Gospodarka odpadami

Gospodarkę odpadami reguluje odrębna Uchwała Rady Gminy Domaradz w sprawie Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy.

Sieć telekomunikacyjna

Gmina Domaradz należy do grupy gmin, w których problemy telekomunikacji zostały już pozytywnie rozwiązane. Na podstawie przeprowadzonych analiz stwierdzić można, że wszystkie miejscowości na terenie Gminy zostały telefonicznie i wszyscy mieszkańcy mają możliwość podłączenia się do sieci telefonicznej stacjonarnej.

Tabela 8 Sieć telekomunikacyjna w Gminie Domaradz

Miejscowość	Liczba abonentów
Barycz	155
Domaradz	403
Golcowa	286

Źródło: dane Urzędu Gminy

Należy również zwrócić uwagę, iż mieszkańcy mają możliwość korzystania z sieci telefonów komórkowych takich jak: ERA , Plus GSM i Orange.

Gazyfikacja

Na terenie Gminy Domaradz zlokalizowana jest stacja gazowa redukcyjno-pomiarowa, zasilana od strony Jasienicy Rosielnej gazociągiem wysokoprężnym P nom 4,0 MPa. W oparciu o tą sieć

zgazyfikowane są siecią przesyłowo-rozdzielczą średnioprężną wszystkie miejscowości Gminy. Łączna długość sieci gazowniczej na terenie Gminy wynosi 105,2 km, z tego w Baryczy 20,44 km, Domaradzu 52,44 km, Golcowej 32,32 km. Do sieci gazowniczej połączone są 1164 gospodarstwa domowe. Wykorzystanie gazu w gospodarstwach domowych w poszczególnych miejscowościach jest zróżnicowane. Najwięcej, bo ponad 66 - 68% gospodarstw domowych korzysta z gazu sieciowego w miejscowościach Domaradz i Barycz, natomiast we wsi Golcowa z gazu sieciowego korzysta 46,2% gospodarstw domowych.

Tabela 9 Realizacja gazyfikacji Gminy Domaradz

Miejscowość	Rok budowy sieci	Liczba podłączeń
Domaradz	1989-1991	662
Barycz	1991-1992	193
Golcowa	1992-1993	309

Źródło: dane Urzędu Gminy

Oczyszczalnie ścieków

Na terenie Gminy są zlokalizowane trzy oczyszczalnie ścieków: jedna w Domaradzu i dwie w Golcowej.

1. Oczyszczalnia ścieków w Domaradzu typu „Eliot” o przepustowości 150 m³/d, została oddana do użytku w 1994 roku. Do oczyszczalni podłączonych jest 98 gospodarstw domowych oraz instytucje i firmy takie jak: Urząd Gminy, Poczta, Policja, Dom Nauczyciela, Bank, Dom Handlowy, Szkoła Podstawowa i Gimnazjum, Piekarnia, Delikatesy Centrum, GOK, OSP, Zakład Usługowo-Handlowy „Drogbud”, „Agromasz” sp. z o.o., Dom Pielgrzyma, Kościół. .

2. Oczyszczalnia ścieków przy Szkole Podstawowej Nr 1 i Gimnazjum w Golcowej: typ „BIO SAN” o przepustowości 10 m³/d. Do oczyszczalni podłączone są szkoły oraz 5 gospodarstw domowych. Oczyszczalnia została oddana do użytku w 1996 roku. Przepustowość oczyszczalni nie pozwala na dodatkowe podłączenie gospodarstw.

3. Oczyszczalnia ścieków przy Szkole Podstawowej Nr 2 w Golcowej typu „BIOCLERE” B22B o przepustowości 3,1 m³/d. Do oczyszczalni podłączona jest tylko Szkoła Podstawowa. Nie ma możliwości podłączenia indywidualnych gospodarstw ze względu na małą przepustowość. Oczyszczalnia została oddana do użytku w 2002 roku.

Z usług kanalizacyjnych korzysta 386 mieszkańców Gminy.

3.5. Pomoc społeczna

Jednostką organizacyjną Gminy Domaradz działającą w obszarze pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS).

GOPS w Domaradzu działa na podstawie:

- Ustawy z dnia 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64 poz. 593 z póź. zm.),
- Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228 poz. 2255 z póź. zm.),

- Ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 15 poz. 148 z póź. zm.),
- Ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 86 poz. 732 z póź. zm.),
- Statutu Gminy Domaradz,
- Uchwały Nr XI/36/90 Gminnej Rady Narodowej w Domaradzu z dnia 22 lutego 1990 r. w sprawie utworzenia jednostki budżetowej – Terenowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Domaradzu,
- Uchwała Nr XXXI/187/06 Rady Gminy Domaradz z dnia 27 marca 2006 r. w sprawie uchwalenia Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Domaradzu.

Siedzibą Ośrodka jest Domaradz. Ośrodek obejmuje swoją działalnością sołectwa wchodzące w skład Gminy. GOPS jest jednostką budżetową finansowaną z budżetu Gminy oraz dotacji celowych na realizację zadań zleconych.

Celem działalności Ośrodka jest realizacja pomocy społecznej polegającej na dążeniu do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Działania Ośrodka powinny w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Zadaniem Ośrodka jest niesienie pomocy osobom i rodzinom potrzebującym. Zadania w zakresie pomocy społecznej obejmują w szczególności:

1. przyznawanie i wypłacanie przewidzianych Ustawą świadczeń;
2. pracę socjalną rozumianą jako działalność zawodową skierowaną na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenia warunków sprzyjających temu celowi;
3. prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej;
4. analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
5. rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Ośrodek realizuje zadania zlecone i zadania własne Gminy z zakresu pomocy społecznej. Do zadań własnych Gminy o charakterze obowiązkowym należy:

- opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej;
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania

świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;

- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- praca socjalna;
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych;
- tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną;
- dożywianie dzieci;
- kierowanie do domów pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie;
- utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia dla pracowników.

Do zadań własnych Gminy należy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- inne zadania z zakresu pomocy społecznej wynikające z rozeznaczonych potrzeb.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez Gminę należy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określone w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może wytaczać na rzecz obywateli powództwo o roszczenia alimentacyjne.

Ośrodkiem kieruje Kierownik, który jest odpowiedzialny za całokształt jego działalności.

W skład struktury organizacyjnej GOPS w Domaradzu wchodzi wieleosobowe stanowiska pracy ds.:

- 1/ pracy socjalnej,
- 2/ usług opiekuńczych,
- 3/ świadczeń rodzinnych,
- 4/ inne stanowiska w zależności od potrzeb.

Zakres pomocy udzielonej przez GOPS w Domaradzu w latach 2006 – 2007 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10 Zakres pomocy udzielonej przez GOPS w Domaradzu w latach 2006-2007

Rodzaj działalności	2006		2007	
	Liczba osób objęta działalnością	Kwota udzielonej pomocy [PLN]	Liczba osób objęta działalnością	Kwota udzielonej pomocy [PLN]
Zadania zlecone				
Zasiłki stałe	38	85.211	934	91.400
Zasiłki okresowe	126	84.878	104	73.241
Składki ZUS na ubezpieczenie zdrowotne	18	4.327	15	4.834
Zadania własne				
Zasiłki i pomoc w naturze	229	162.387	214	172.424
Dożywianie dzieci	564	129.736	574	136.550
Usługi opiekuńcze	25	80.954	26	73.087
Domy Pomocy Społecznej	1	17.804	2	21.536
Świadczenia rodzinne				
Zasiłki rodzinne	15.460	798.399	15.384	943.388
Dodatki do zasiłków rodzinnych	9.533	794.537	8.996	827.188
Zasiłki pielęgnacyjne	2.058	303.156	2.259	345.627
Świadczenia opiekuńcze	359	150.305	349	146.580
Składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	286	38.616	251	32.942
Składki na ubezpieczenie zdrowotne	100	3.657	70	2.646

Zaliczka alimentacyjna	256	62.343	251	52.160
------------------------	-----	--------	-----	--------

Źródło: dane GOPS w Domaradzu

W 2005 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Domaradzu realizował Rządowy Program „Posiłek dla potrzebujących”, którym objętych zostało 603 osoby z terenu Gminy Domaradz. Wśród uczestników Programu 78 osób było w wieku przedszkolnym (0 – 7 lat), 510 uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, 2 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Koszt dożywienia ogółem wyniósł 84.469 PLN. Z kolei od roku 2006 Ośrodek realizuje Program „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”. W 2006 roku uczestniczyło w nim ogółem 945 osób, w tym 82 dzieci do 7 roku życia, 482 uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej i 381 osób otrzymujących pomoc na podstawie art. 7 Ustawy o pomocy społecznej. W 2007 roku uczestniczyło w nim 967 osób w tym 87 dzieci do 7 roku życia, 487 uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej i 396 osób otrzymujących pomoc na podstawie art. 7 Ustawy o pomocy społecznej. Analogicznie za III kwartał 2008r: 804, 65, 416, 323). Program ten obejmuje pomoc w postaci posiłku, zasiłku celowego i świadczenia rzeczowego. Koszt Programu ogółem wyniósł dotychczas 598.285 PLN.

3.6 Infrastruktura społeczna

Zabezpieczenie zdrowotne

Na terenie Gminy aktualnie świadczenia zdrowotne zapewniają 4 Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej

Według przedstawionych poniżej informacji w 2008 roku udzielono 34.950 porad ogólnodostępnych mieszkańcom Gminy Domaradz. Ponadto mieszkańcy Gminy mogą korzystać z apteki i punktu aptecznego.

Tabela 11 Opieka zdrowotna w Gminie

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2008
Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej		
Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej		
Ogółem	ob.	4
Porady ogólnodostępne		
Ogółem	jed.	34.950
Apteki i punkty apteczne		
Apteki	ob.	1
Punkty apteczne	ob.	1

Źródło: dane GUS, BDR

Szkoły

Na bazę oświatową szkół podstawowych i gimnazjalnych w Gminie Domaradz składają się:

- SP nr 1 w Domaradzu;
- SP nr 2 w Domaradzu;

- SP nr 2 w Golcowej;
- Gimnazjum w Domaradzu;
- Zespół Szkół w Golcowej;
- Zespół Szkół w Baryczy.

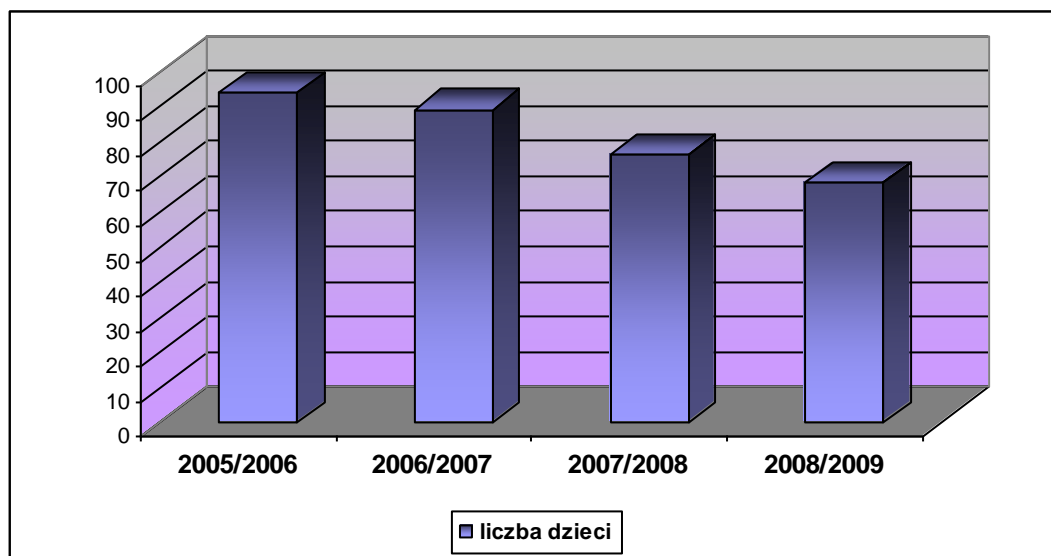
Ponadto w każdej ze szkół podstawowych funkcjonują oddziały przedszkolne i jedno niepubliczne Przedszkole im. Bł. E. Bojanowskiego w Domaradzu.

Tabela 12 Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli samorządowych i niepublicznych w latach 2005 - 2008

Nazwa przedszkola	Rok szkolny							
	2005/2006		2006/2007		2007/2008		2008/2009	
	Liczba oddziałów	liczba dzieci	Liczba oddziałów	liczba dzieci	Liczba oddziałów	liczba dzieci	Liczba oddziałów	liczba dzieci
przedszkola samorządowe								
SP Nr 1 Domaradz	2	36	2	33	1	27	1	23
SP Nr 2 Domaradz	1	17	1	12	1	6	1	10
Zespół Szkół - SP Nr 1 Golcowa	1	23	1	20	1	15	1	11
SP Nr 2 Golcowa	1	8	1	11	1	15	1	9
Zespół Szkół w Baryczy, Szkoła Podstawowa	1	10	1	13	1	13	1	15
przedszkola niepubliczne								
Przedszkole im. Bł. E. Bojanowskiego w Domaradzu	1	26	1	30	1	36	1	36

Źródło: dane z UG w Domaradzu

Ogółem do przedszkoli samorządowych w roku 2006/2007 uczęszcza 68 dzieci, a do Przedszkola im. Bł. E. Bojanowskiego w Domaradzu 36 dzieci.

Wykres 9 Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

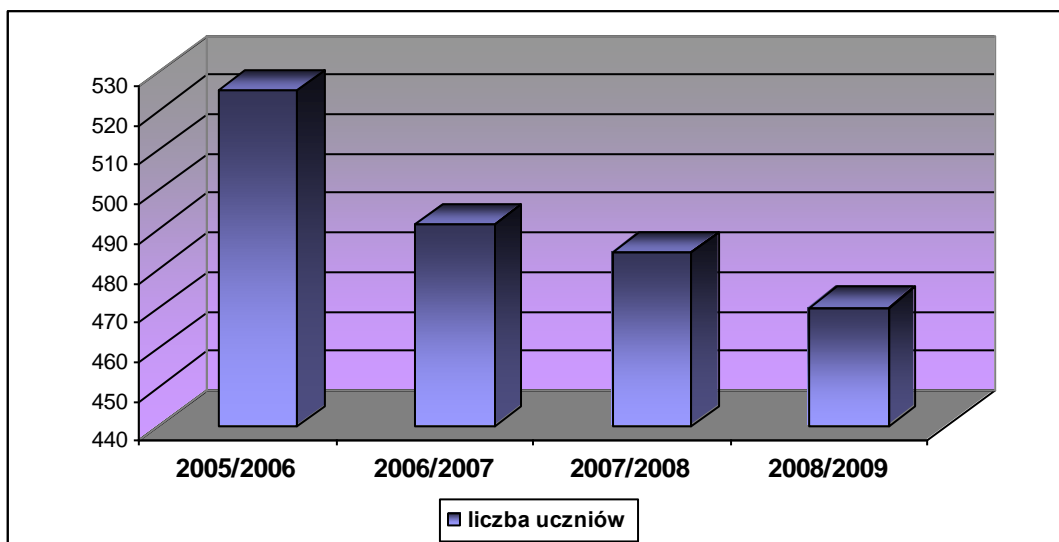
Z powyższego wykresu wynika, że liczba dzieci w wieku przedszkolnym, uczęszczających do oddziałów podległych samorządowi terytorialnemu w analizowanym okresie od roku szkolnego 2005/2006 do 2008/2009 charakteryzuje się tendencją spadkową.

Tabela 13 Liczba uczniów w szkołach podstawowych w latach 2005-2008

Nazwa szkoły podstawowej	Rok szkolny							
	2005/2006		2006/2007		2007/2008		2008/2009	
	Liczba oddziałów	liczba uczniów	Liczba oddziałów	liczba uczniów	Liczba oddziałów	liczba uczniów	Liczba oddziałów	liczba uczniów
SP Nr 1 Domaradz	10	188	9	174	8	167	7	164
SP Nr 2 Domaradz	6	60	6	53	5	54	5	48
Zespół Szkół - SP Nr 1 Golcowa	6	107	6	110	6	114	6	115
SP Nr 2 Golcowa	6	88	6	77	6	70	6	68
Zespół Szkół w Baryczy - Szkoła Podstawowa	6	82	6	77	6	79	6	75

Źródło: dane z UG w Domaradzu

Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują, że w roku szkolnym 2008/2009 do szkół podstawowych na terenie całej Gminy uczęszcza 470 uczniów tworzących 30 oddziałów.

Wykres 10 Liczba uczniów w szkołach podstawowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG w Domaradzu

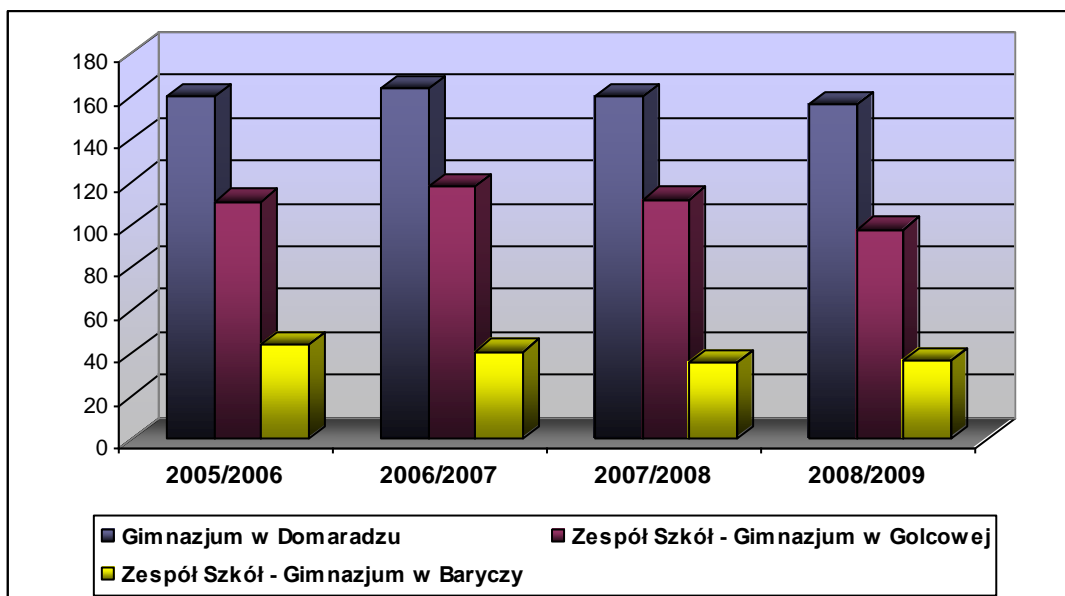
Powyższy wykres przedstawiający zmiany liczby uczniów podlegających obowiązkowi szkolnemu w latach szkolnych od 2005/2006 – 2008/2009 charakteryzował stały jej spadek. Związane jest to z nasilającym się niżem demograficznym. Zmniejszenie liczby uczniów ma istotny wpływ na wysokość subwencji oświatowej, powoduje ciągłe zmiany w organizacji pracy szkół i zatrudnieniu nauczycieli.

W roku szkolnym 2008/2009 na terenie Gminy Domaradz w trzech gimnazjach naukę pobiera 291 uczniów.

Tabela 14 Liczba uczniów w gimnazjach w latach 2005-2008

Nazwa gimnazjum	Rok szkolny							
	2005/2006		2006/2007		2007/2008		2008/2009	
	Liczba oddziałów	liczba uczniów	Liczba oddziałów	liczba uczniów	Liczba oddziałów	liczba uczniów	Liczba oddziałów	liczba uczniów
Gimnazjum w Domaradzu	8	160	8	164	7	160	7	156
Zespół Szkół -Gimnazjum w Golcowej	6	111	6	118	6	112	5	98
Zespół Szkół - Gimnazjum w Baryczy	3	44	3	41	3	36	3	37

Źródło: dane z UG w Domaradzu

Wykres 11 Liczba uczniów w Gimnazjach w Gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG w Domaradzu

Jak wynika z powyższej tabeli i obrazującego ją powyższego wykresu od roku szkolnego 2006/2007 liczbę uczniów w gimnazjum w Domaradzu charakteryzowała tendencja malejąca, podobnie sytuacja przedstawia się jeśli chodzi o liczbę uczniów gimnazjum wchodzącego w skład Zespołu Szkół w Golcowej. „Zmiana liczby gimnazjalistów w Zespole Szkół w Baryczy charakteryzuje się tendencją malejącą, wyjątek stanowi jedynie aktualny rok szkolny 2008/2009 kiedy nastąpił wzrost o 1 ucznia w porównaniu z rokiem poprzednim .

3.7 Biblioteki

W Gminie działa Biblioteka Gminna w Domaradzu wraz z dwoma filiami w Baryczy i Golcowej. Biblioteki pełnią ważną funkcję edukacyjną i kulturową. Mimo dużej konkurencji ze strony mediów, nowoczesnych technik przekazu placówki te mają stałych czytelników. Zadania tych instytucji na najbliższe lata związane będą głównie ze zwiększaniem liczby czytelników, pozyskiwaniem dodatkowych środków na zakup książek, w tym na zwiększenie oferty księgozbioru popularnonaukowego.

W lutym 2005 roku w Gminnej Bibliotece Publicznej w Domaradzu otwarto punkt z darmowym dostępem do Internetu w ramach akcji „Ikonka”. Program polega na uruchomieniu punktów powszechnego dostępu do Internetu tzw. „czytelni internetowych” w bibliotekach publicznych. W ramach programu Ministerstwo Nauki i Informatyzacji wyposażyło bezpłatnie Bibliotekę Gminną w trzy komputery wraz z oprogramowaniem.

Głównym celem programu jest zapewnienie bezpłatnego, łatwego i powszechnego dostępu do Internetu jak największej liczbie mieszkańców. Od zainstalowania komputerów, czyli od początku lutego 2005 roku z darmowego Internetu skorzystało około 1500 osób i zainteresowanie wciąż rośnie. Z bezpłatnego dostępu do sieci korzysta przede wszystkim młodzież, choć pracownikom biblioteki zależy na tym, żeby przychodzili także starsi mieszkańcy Gminy Domaradz. Dostęp do Internetu w ramach akcji „Ikonka” podlega regulaminowi czytelni internetowej, który został opracowany na podstawie regulaminu ramowego przygotowanego przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną dla wszystkich bibliotek Podkarpacia realizujących program „Ikonka”.

3.8 Ośrodki kultury i sportu

W Gminie Domaradz działalność w zakresie upowszechniania kultury prowadzi Gminny Ośrodek Kultury (GOK). Od dnia 28 grudnia 1993 roku na mocy Uchwały Nr XX/I/110/93 Rady Gminy Domaradz został połączony z bibliotekami publicznymi i klubami kultury w jedną instytucję. Bazową podstawę działalności stanowi budynek domu kultury w Domaradzu z salą widowiskową, pomieszczeniami zajęć merytorycznych, czytelnią i wypożyczalnią. Na terenie (Baryczy i Golcowej) baza lokalowa mieści się w budynkach Domu Strażaka.

GOK realizuje swoje zadania między innymi poprzez sekcje: ludową, plastyczną, modelarską, taneczną, teatralną i muzyczno-instrumentalną. Zainteresowanie (szczególnie na terenie Domaradza) jest bardzo duże, jednak możliwości kadrowe, finansowe, czy sprzętowe są ograniczone, stąd nie jest możliwe zaspokojenie w pełni tych potrzeb.

Istniejąca baza jest wykorzystywana nie tylko na działalność kulturalno - rozrywkową GOK-u, ale również przez miejscowe placówki oświaty oraz organizacje społeczne.

Na terenie Gminy działają dwa stowarzyszenia sportowe, które utrzymują drużyny piłki nożnej, są to MKS "Sokół" Domaradz (w skład którego wchodzi nowoutworzona sekcja łuczników) i LKS Golcowa (łącznie z sekcją juniorów). Zadania realizowane przez te stowarzyszenia to głównie podnoszenie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży, zapewnienie oferty spędzania wolnego czasu i reprezentowanie miejscowości i Gminy na zewnątrz. Realizowane są one poprzez:

- działalność szkoleniowo-treningową,
- organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- udział w rozgrywkach ligowych.

4. Opis głównych problemów w zakresie polityki społecznej

4.1. Bezrobocie

Problem bezrobocia jest najpoważniejszym problemem kraju od początku zmian ustrojowych. Dramatycznie wysokie bezrobocie w Polsce wiąże się zwłaszcza z okresem 1998-2002, kiedy sytuacja w szybkim tempie pogarszała się. Liczba osób pracujących zmniejszyła się o ponad 1,5 mln, czyli o ponad 10%, przy jednoczesnym wzroście liczby bezrobotnych i stopy bezrobocia (z 10,6% w 1998 do 19,9% w 2002 r.).

Analizując dane z końca 2005 roku - bezrobocie rejestrowane wynosiło wówczas 17,3%, oraz 2006r. – 14,9% i 2007r. – 11,3%, okazuje się, że stopa bezrobocia w Polsce sukcesywnie spada. Szybkie obniżenie tego wskaźnika było bez wątpienia skutkiem sprzyjającego stanu koniunktury gospodarczej. W październiku 2008 roku stopa bezrobocia w Polsce wynosiła 8,8% (bezrobocie rejestrowane). Z kolei wskaźnik zatrudnienia w 2008 r. szacowany jest na poziomie 57% (w grupie wiekowej 15–64). A to oznacza, że jest on najniższy w Europie. (w innych krajach Unii aktywnych zawodowo jest 60 - 70% społeczeństwa). Jedną przyczyną tej sytuacji jest powszechne prawo do przechodzenia na wcześniejsze emerytury, co prowadzi m.in. do wzrostu kosztów pracy.

Sytuacja na rynku pracy jest najmniej korzystna dla osób o niższych kwalifikacjach, a także dla osób młodych (wchodzących na rynek pracy) oraz starszych w wieku nie mobilnym (osoby mające powyżej 45 roku życia). Lepszą sytuację wyjściową mają osoby lepiej wykształcone, w wieku 25–44 lata.

Osoby młodsze i o wyższych kwalifikacjach charakteryzują się większą elastycznością – w przypadku utraty pracy są w stanie szybciej powrócić do zatrudnienia. Osoby o niskich kwalifikacjach, a także starsze cierpią na trwałe bezrobocie. W grupie osób z wykształceniem, co najwyżej gimnazjalnym wskaźnik bezrobocia w II kwartale 2008 utrzymywał się na poziomie 12,5%,

a w grupie z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 7,7%.

Najważniejsze cechy polskiego bezrobocia:

- duże zróżnicowanie terytorialne natężenia bezrobocia,
- bezrobocie wśród ludzi młodych,
- wśród bezrobotnych dominują osoby o niskim poziomie wykształcenia,
- duży udział bezrobocia długotrwałego,
- wysoki udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi,
- niski udział bezrobotnych posiadających uprawnienia do otrzymywania zasiłku dla bezrobotnych.

Według Wojewódzkiego Urzędu Pracy w październiku 2008 roku w porównaniu do stanu z końca 2007 r. w woj. podkarpackim zanotowano spadek liczby bezrobotnych o 12.356 osób oraz stopy bezrobocia o 1,6 punktu procentowego. Poniżej zaprezentowano wnioski z opracowania WUP Rzeszów pt. „Analiza sytuacji na rynku pracy w województwie podkarpackim w I półroczu 2008 roku”.

Specyfikę struktury bezrobocia w naszym województwie określają następujące dane statystyczne:

- znaczną przewagę stanowią bezrobotni zamieszkujący na terenach wiejskich tj. 62,7% (w analogicznym okresie 2007 roku 62,1%),
- 58,7% ogółu zarejestrowanych stanowiły kobiety, w czerwcu 2007r. 58,5%. Bezrobotne kobiety to najczęściej młode osoby w wieku od 18 do 34 lat (54,5% ogółu bezrobotnych kobiet). Częściej niż mężczyźni posiadają wyższy poziom wykształcenia, a przeważają wśród bezrobotnych

pozostających długo bez pracy (65,2% bezrobotnych kobiet pozostaje w ewidencji urzędów pracy powyżej roku),

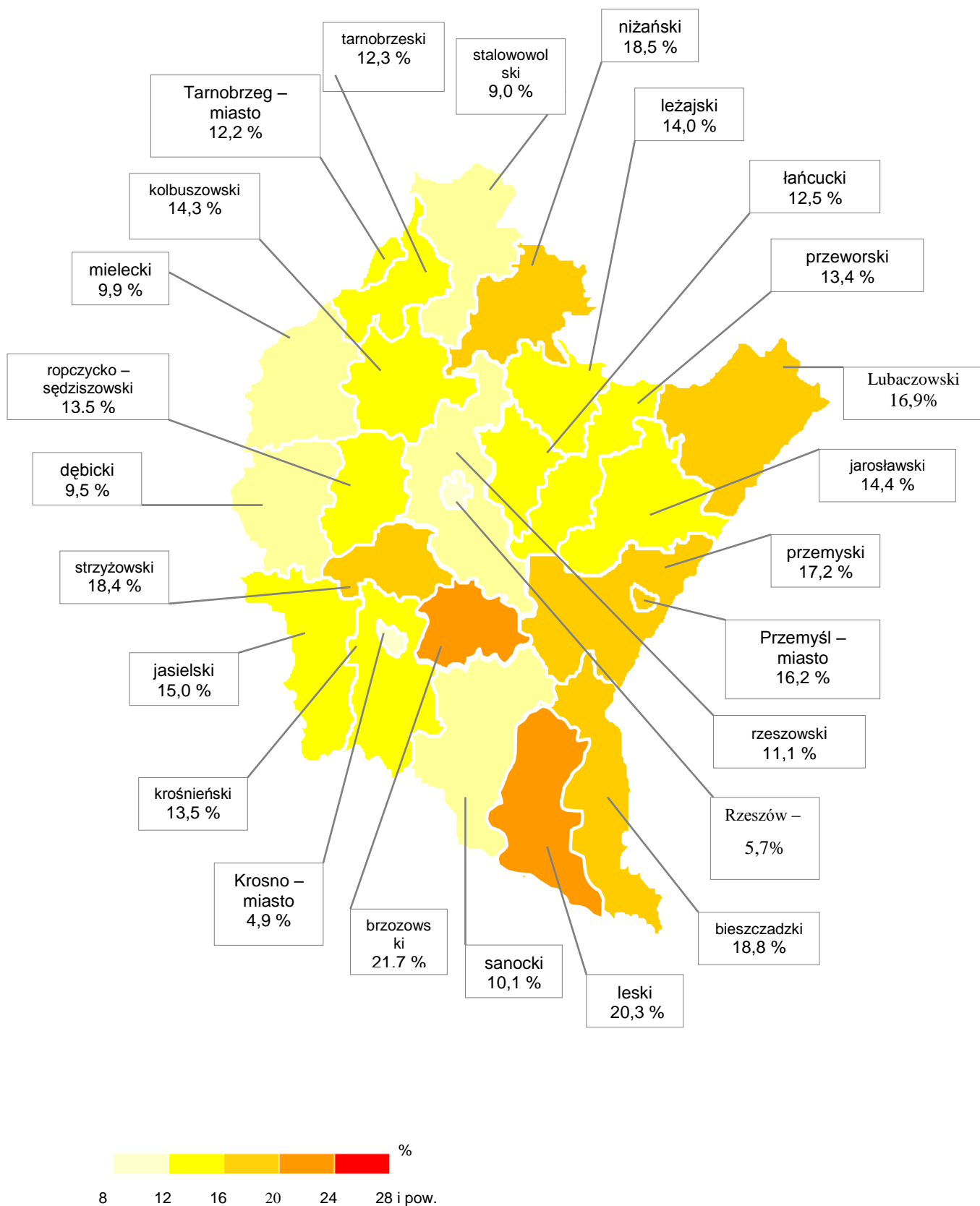
- prawie połowa bezrobotnych długo oczekuje na możliwość podjęcia pracy – 48,8% z nich pozostawało w ewidencji urzędów pracy ponad 12 miesięcy z tego 35,3% powyżej 24 miesięcy (w czerwcu 2007r. analogicznie: 54,3% oraz 40,1%),
- znaczna grupa bezrobotnych posiada niski poziom wykształcenia: zasadnicze zawodowe – 31,7%, a gimnazjalne i poniżej – 26,0% ogółu bezrobotnych. Osoby z tej grupy pozostają również najdłużej w rejestrach powiatowych urzędów pracy. Prawie 67% z nich pozostawało bez pracy powyżej 12 miesięcy. Wykształcenie wyższe posiada 7,8% zarejestrowanych,
- przewagę wśród zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby młode, aż 51,5% ogółu zarejestrowanych jest w wieku od 18 do 34 lat (z tego 21,1% w wieku od 18 do 24 lat oraz 30,4% w wieku od 25 do 34 lat)),
- bezrobotni przed zarejestrowaniem w urzędach pracy posiadali krótki staż pracy – 14,6% do jednego roku, 19,4% od 1 do 5 lat, natomiast 28,5% bezrobotnych nie posiadało jeszcze żadnego doświadczenia zawodowego.

W I kwartale 2008 roku na rynku pracy województwa podkarpackiego zanotowano również:

- większą liczbę wyrejestrowanych bezrobotnych z rejestrów powiatowych urzędów pracy (65 052 osoby) niż zarejestrowanych (80 179 osób). Z tytułu podjęcia pracy wyłączenia stanowiły 42,2% ogółu wyrejestrowanych (w I półr. 2007r. analogicznie: 64 492, 86 640, 44,1%),
- wzrost o 777 (w porównaniu do I półr. 2007 r.) liczby ofert pracy zgłoszonych przez pracodawców do powiatowych urzędów pracy, przy jednoczesnym zwiększeniu o 2,9% udziału w ogólnej liczbie zgłoszonych ofert – ofert pracy subsydiowanej,
- utrzymujący się znaczny napływ do urzędów pracy osób uprzednio już bezrobotnych (tj. rejestrujących się po raz kolejny – 78%, a w I półroczu ubr. 79,6%),
- utrzymująca się tendencja niskiego udziału wśród bezrobotnych, osób uprawnionych do pobierania zasiłku (11,7%), analogicznie 10,1 % na koniec czerwca 2007r.,
- zauważalny wzrost w porównaniu do analogicznego okresu ubiegłego roku liczby osób zwalnianych przez zakłady pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników, (w I półroczu 2007r. zwolniono 212 pracowników, a obecnie 737),
- zbyt mała jeszcze w stosunku do istniejących potrzeb liczba zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy ofert pracy oraz nadal znaczny udział ofert pracy subsydiowanej z FP (55,5% w ogólnej liczbie zgłoszonych ofert w I półroczu br. I 52,6% w I półroczu ubr.),
- rosnące zainteresowanie bezrobotnych uruchamianiem własnej działalności gospodarczej oraz pracodawców zatrudniających bezrobotnych w ramach refundacji kosztów dotacjami na wyposażenie i doposażenie stanowisk pracy. Wynika ono głównie ze zmian zasad finansowania (dotacje zamiast pożyczek) jednak stanowi ważną formę promowania zatrudnienia (w okresie 6 m-cy 2008 r. działalność tę podjęło 1 111 bezrobotnych, a dotacje otrzymało 1 298 pracodawców),

Poniżej zaprezentowano mapę przedstawiającą sytuację na rynku pracy w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego na koniec października 2008 roku

Mapa 5 Stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego wg stanu na koniec października 2008 r.

Źródło: WUP w Rzeszowie

Analiza stanu bezrobocia w województwie podkarpackim znalazła uzasadnienie między innymi we wskaźnikach, jakie charakteryzują powiat brzozowski i należąca do niego administracyjnie Gminę Domaradz.

Stopa bezrobocia w powiecie brzozowskim na dzień 31.12. każdego roku za lata 2004-2007 oraz na dzień 30.09.2008 na tle województwa i kraju została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 15 Stopa bezrobocia na dzień 31.12 w powiecie brzozowskim na tle województwa i kraju [%]

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008
Polska	19,1%	17,6%	14,8%	11,2%	8,9%
województwo podkarpackie	19,1%	18,4%	16,5%	14,4%	12,3%
powiat brzozowski	27,8%	28,2%	25,6%	22,8%	21,6%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Brzozowie

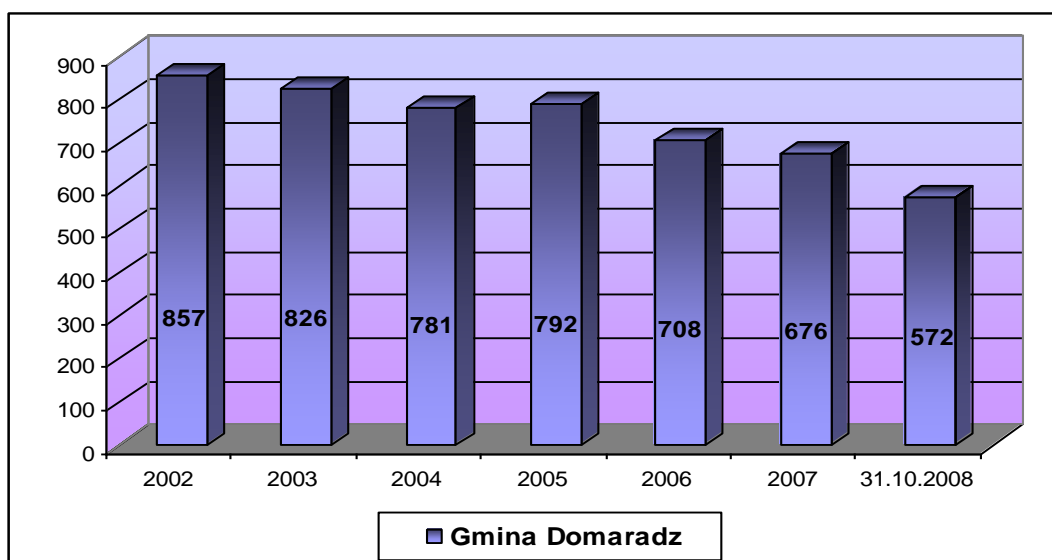
Jak wynika z powyższej zaprezentowanych danych, stopa bezrobocia w powiecie brzozowskim, w latach 2004-2008 jest znacząco wyższa od średniej dla województwa podkarpackiego i dla kraju. Wysoka stopa bezrobocia odnotowana w powiecie brzozowskim wpłynęła na zaliczenie analizowanego terenu do obszarów zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym. Należy jednak nadmienić, że w powiecie brzozowskim istnieje duże bezrobocie ukryte. Uwarunkowane jest to stałą emigracją mieszkańców poza granice kraju oraz wynika z tzw. bezrobocia agrarnego. Powoduje to, że wskaźnik bezrobocia nie w pełni odzwierciedla sytuację na lokalnym rynku pracy.

Na dzień 31.10.2008 r. w Gminie Domaradz zarejestrowane było 572 osoby bezrobotne. Liczbę bezrobotnych w latach od 2002 do października 2008 roku przedstawia poniższa tabela i obrazuje wykres.

Tabela 16 Liczba osób bezrobotnych w latach 2002-2008

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gmina Domaradz	857	826	781	792	708	676	572

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Brzozowie

Wykres 12 Dynamika liczby osób bezrobotnych w latach 2002-2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Brzozowie

Zmianę liczby bezrobotnych w Gminie Domaradz charakteryzuje tendencja malejąca, wyjątek stanowi jedynie rok 2005, kiedy nastąpił wzrost liczby bezrobotnych o 1,4% w porównaniu z rokiem poprzedzającym.

Poniższa tabela przedstawia strukturę bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Domaradz na koniec października 2008 roku według wykształcenia, stażu i czasu pozostawania bez pracy.

Tabela 17 Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Domaradz – 31.10.2008 r.

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych w Gminie Domaradz
Wiek w latach	
18 – 24	104
25 – 34	159
35 – 44	165
45 – 54	117
55 – 59	23
60 – 64 lata	4
Wykształcenie	
wyższe	20
policealne i średnie	137
średnie ogólnokoszt.	25
zasadnicze zawodowe	232
gimnazjalne i poniżej	158

Staż pracy w latach	
do 1 roku	97
1 - 5	110
5 - 10	74
10 - 20	92
20 - 30	38
30 lat i więcej	3
bez stażu	158
Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	
do 1 miesiąca	33
od 1 do 3	63
od 3 do 6	58
od 6 do 12	79
od 12 do 24	68
powyżej 24	271
Razem	572

Źródło: PUP w Brzozowie

W końcu października 2008 r. wśród bezrobotnych dominowały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, które stanowiły 40,5% ogółu bezrobotnych z Gminy Domaradz. W strukturze bezrobotnych ze względu na czas pozostawania bez pracy znacząco przeważają osoby poszukujące pracy powyżej 24 miesięcy - 47% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. W końcu października 2008 r. tylko 17% ogółu bezrobotnych otrzymywało zasiłek dla bezrobotnych, co oznacza trudną sytuację materialną bezrobotnych (tylko, co 6 bezrobotny otrzymuje zasiłek).

Tabela 18 Struktura osób bezrobotnych które korzystały z pomocy społecznej w Gminie Domaradz w 2008 i 2007 roku

Ilość mężczyzn						Ilość kobiet				
Wykształcenie										
Rok	wyższe	średnie ogólne	zasadnicze zawodowe	podst	Razem liczba mężczyzn	wyższe	średnie ogólne	zasadnicze zawodowe	podst	Razem liczba kobiet
2008	0	0	79	21	100	0	30	119	18	167
2007	1	0	103	15	119	1	32	160	18	221

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Domaradzu

Jak wynika z wyżej przedstawionych danych, w 2008 roku z pomocy społecznej skorzystało 267 osób bezrobotnych (analogicznie w 2007 roku 330). Wśród nich dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, które stanowią ponad 74% ogółu bezrobotnych korzystających z pomocy (w roku 2007 prawie 80%).

4.2. Przestępczość

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwe piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność Gminy Domaradz.

Poniżej przedstawiona tabela prezentuje kategorie przestępczości i liczbę popełnionych przekroczeń w latach 2004 – 2007 przez mieszkańców Gminy Domaradz.

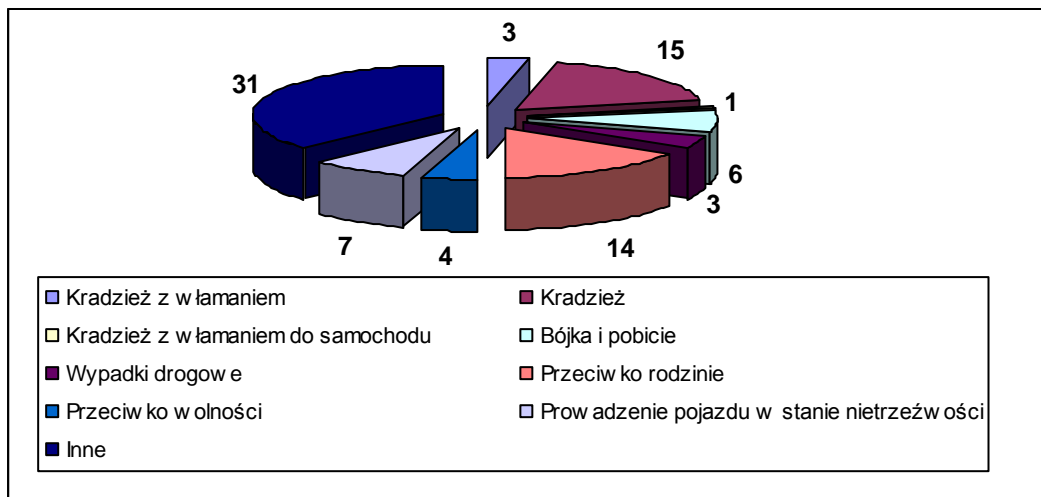
Tabela 19 Liczba przestępstw popełnionych w latach 2004-2007

Kategorie Przystępczości	Liczba popełnionych przestępstw w latach 2004-2007			
	2004 I-XII	2005 I-XII	2006 I-XII	2007 I-XII
Kradzież z włamaniem	6	11	2	3
Kradzież	10	10	9	15
Kradzież z włamaniem do samochodu	-	1	-	1
Bójka i pobicie	6	1	2	6
Wypadki drogowe	6	8	4	3
Przeciwko rodzinie	5	1	7	14
Przeciwko wolności	6	3	3	4
Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości	20	19	14	7
Inne	24	20	21	31
Razem	83	74	62	84

Źródło: dane z Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie

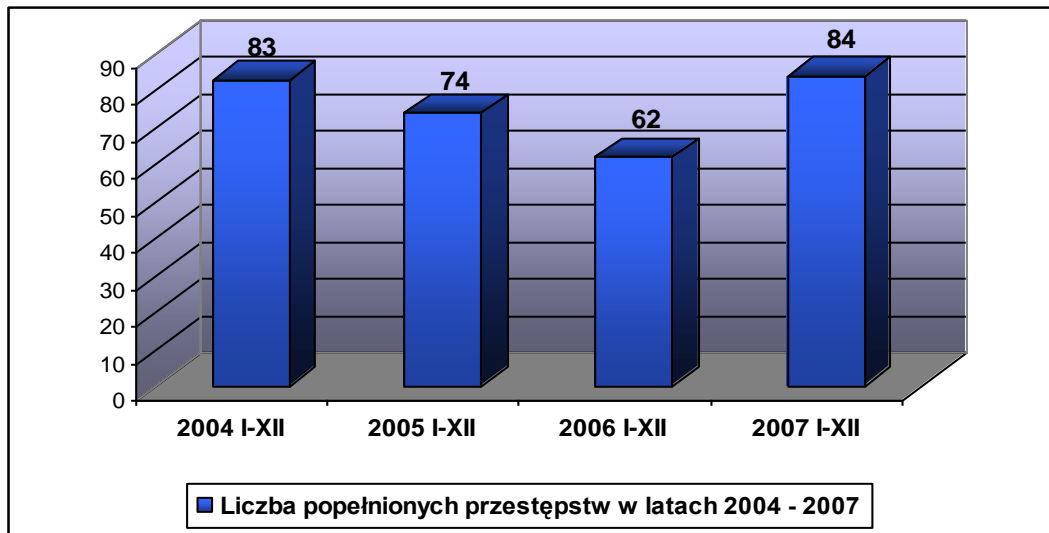
Wśród najczęściej popełnianych wykroczeń przez mieszkańców Gminy Domaradz w analizowanym okresie znalazły się czyny karne polegające na prowadzeniu samochodu w stanie nietrzeźwości, kradzieży i innych naruszeniach prawnych. Zjawisko przestępczości w okresie od stycznia do grudnia 2007 roku obrazuje poniższy schemat.

Wykres 13 Kategorie przestępczości

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie

Wykres 14 Liczba popełnianych przestępstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie

Z powyżej zamieszczonego wykresu wynika, że liczba przestępstw w Gminie Domaradz w analizowanym okresie od roku 2004 do 2006 roku charakteryzowała się tendencją spadkową, wyjątek stanowi rok 2007, kiedy to liczba popełnianych przestępstw wzrosła aż o 26% w porównaniu z rokiem poprzednim.

4.3. Problemy w rodzinie

Rodzina jest dla człowieka środowiskiem społecznym, w którym czuje się najbezpieczniej, w sensie społecznym, psychicznym i najlepiej zaspokaja swoje psychospołeczne potrzeby.

Jednak pojawiają się zakłócenia wywołujące przejściowy lub trwały rozkład podstawowej komórki społecznej, jaką jest niewątpliwie rodzina. Zjawisko to nazywane jest dezorganizacją, ograniczeniem lub zanikiem dotychczas wypełnianych funkcji i ról rodzinnych, zwłaszcza obowiązków małżonków wobec siebie i dzieci, a także dzieci wobec rodziców oraz między rodzeństwem. Dezorganizację poprzedzają zwykle zaburzenia

psychospołeczne, zwykle określane jako zjawiska patologiczne rozpoczynające się z reguły od drobnych konfliktów: alkoholizm, wybuchające często spory i kłótnie, sprzeczki, rękoczynny.

Według danych uzyskanych z Sądu Rejonowego w Brzozowie nadzorem kuratorskim w Gminie Domaradz jest 7 rodzin. Prowadzone są 3 sprawy opiekuńcze tj. ograniczenie władzy rodzicielskiej i 2 sprawy nieletnich tj. popełnienie czynu karalnego i demoralizacja. W roku 2007 jedna osoba nieletnia została skierowana do Sądu Rejonowego w Brzozowie, Wydział Rodzinny i Nieletnich z powodu popełnienia wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu w ruchu drogowym i w 2008 roku jedna osoba nieletnia została skierowana do Sądu z powodu wykroczenia przeciwko mieniu.

Według danych uzyskanych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w na terenie Gminy Domaradz jest trzy rodziny zastępcze, w tym 2 rodziny spokrewnione tj. rodziną zastępczą jest babka dzieci i jedna rodzina niespokrewniona. Rodzice biologiczni dzieci mają ograniczoną władzę rodzicielską z powodu:

- choroba psychiczna matki – jeden przypadek;
- alkoholizm matki – jeden przypadek;
- brak zainteresowania dzieckiem ze strony ojca – dwa przypadki;
- alkoholizm obydwójga rodziców – jeden przypadek.

Rodziny zastępcze nie mają kuratora.

Bardzo poważnym problemem jest występowanie **przemocy w rodzinie**. Niestety jest on najczęściej bardzo mocno skrywany, ponieważ o tym co się dzieje za „zamkniętymi drzwiami” nie chcą mówić ani osoby dotknięte przemocą, ani ich sąsiedzi. Powodów takiej sytuacji jest kilka np. opinia środowiska, obawa przed interwencją policji, ciągnące się sprawy sądowe, przeświadczenie o bezkarności osób dopuszczających się przemocy.

Ofiarami przemocy w rodzinie są najczęściej kobiety oraz dzieci. Natomiast sprawcami przemocy są głównie mężczyźni będący często pod wpływem alkoholu.

Stosowanie przemocy prowadzi do niskiej samooceny, poczucia bezsilności i bezradności, ciągłego niepokoju, depresji, chorób związanych ze stresem. Szczególnie dramatyczne konsekwencje przemocy zauważa się u dzieci. Powoduje ona bowiem w ich psychice nieodwracalne skutki, które mogą dać znać o sobie dopiero w wieku dorosłym.

Instytucjonalną działalność na rzecz pomocy osobom i rodzinom będącym w trudnej sytuacji życiowej w Gminie Domaradz prowadzi GOPS w Domaradzu. Na obszarze gminy dotychczas nie działają organizacje pozarządowe realizujące działania w tym zakresie.

Na przełomie ostatnich lat (2004 – 2007) odnotowano 27 popełnionych przestępstw przeciwko rodzinie (dane Komenda Powiatowa Policji w Brzozowie), jednak te dane nie odzwierciedlają w pełni faktycznej skali problemu, ponieważ jest to temat wstydlivy i często bagatelizowany przez ofiary.

Z ustaleń wywiadów środowiskowych i spostrzeżeń pracowników socjalnych z GOPS-u wynika, że zjawisko przemocy jest dość częste i szczególnie dotyka dzieci, ale również i osoby starsze ze strony członków ich najbliższej rodziny.

Z informacji otrzymanych ze szkół podstawowych i gimnazjalnych wynika, że wśród uczniów również zdarzały się akty przemocy i agresji w stosunku do rówieśników, co świadczy o wyniesieniu negatywnych wzorców ze swoich rodzin.

Rodziny dotknięte przemocą są bardzo niechętnie do rozpoczęcia procedury „Niebieskiej Karty”. Jest to dokument który rejestruje przypadki interwencji w sprawach przemocy domowej, ułatwia zaplanowanie pomocy, a także stanowi ważny dowód w sprawie karnej przeciw sprawcy przemocy.

Liczba interwencji dotyczących przemocy domowej w Gminie Domaradz w latach 2005 – 2008 została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 20 Liczba założonych „Niebieskich Kart” w latach 2005 – 2008 w Gminie Domaradz

Rok	Liczba „Niebieskich Kart”	Liczba ofiar przemocy domowej
2005	4	20 w tym: 5 kobiet, 15 dzieci
2006	5	17 w tym: 7 kobiet, 10 dzieci
2007	13	55 w tym: 21 kobiet, 33 dzieci, 1 mężczyzna
2008	9	29 w tym: 12 kobiet, 17 dzieci

Źródło: dane Rewir Dzielnicowych w Domaradzu

Na podstawie powyższych danych w Gminie Domaradz obserwować można wzrost w dwóch ostatnich latach liczby procedur „Niebieskiej Karty”, czyli interwencji związanych z przemocą w rodzinie.

4.4. Uzależnienia (alkoholizm)

Alkoholizm jest zjawiskiem, które dotyka wielu mieszkańców Gminy Domaradz w różnym wieku, niezależnie od miejsca zamieszkania, płci i wykształcenia.

Alkoholizm jest szczególnie drastycznym problemem w naszym kraju. Każdy człowiek doświadczający tej choroby ma prawo do pomocy prawnej, socjalnej, psychologicznej i medycznej, bez naruszenia jego godności osobistej.

Nadużywanie alkoholu jest przyczyną powstawania innych problemów: zdrowotnych, materialnych, wychowawczych. Powoduje zaburzenie relacji między członkami rodziny. Alkohol często bywa przyczyną agresji, stosowania przemocy wobec członków rodziny, stosowania niewłaściwych metod wychowawczych wobec dzieci.

W rodzinach długotrwale nadużywających alkoholu wzorzec picia powielają dzieci. Niepokojącym zjawiskiem jest fakt wzrastania liczby osób uzależnionych i obniżania się wieku osób sięgających po alkohol. Coraz częściej interwencje w leczeniu alkoholizmu rozpoczyna się od nie uzależnionych członków rodzin uwikłanych tak czy inaczej w problem alkoholowy.

Nie ma żadnego gwarantowanego sposobu na to, aby alkoholik porzucił picie i stał się trzeźwym człowiekiem. Każdy człowiek doświadczający choroby alkoholowej, czy

związanej z tym przemocy ma prawo do wiedzy potrzebnej do radzenia sobie w życiu i przeciwdziałania skutkom.

Dostarczenie wiedzy jest konieczne. Klienci pomocy społecznej mają dostarczaną wiedzę na temat choroby alkoholowej. Wiedza ta obejmuje podstawowy opis zjawiska alkoholizmu, możliwości szukania pomocy w środowisku lokalnym.

Zgodnie z zapisami Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi - udzielanie pomocy rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, a w szczególności ochrona przed przemocą w rodzinie należy do zadań własnych Gminy.

W Gminie Domaradz działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która podejmuje działania ukierunkowane na grupy osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin jak również i tych, które zmierzają do zmniejszenia rozmiarów i dotkliwości problemów, jakie niesie za sobą nadużywanie alkoholu. Liczbę wniosków, jakie wpłynęły do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2004 – 2008 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 21 Liczba wniosków do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (2004-2008)

Rok	Liczba wniosków, które wpłynęły do gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów alkoholowych w Domaradzu	Liczba osób skierowanych do Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholu w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i skierowania na terapię
2005	5	5
2006	19	19
2007	9	9
2008	19	18

Źródło: dane GKRPA w Domaradzu

Pracownicy socjalni w ramach swoich kompetencji przygotowują plan pomocy, monitorują efekty podjętych działań, pomagają w załatwianiu spraw urzędowych. Udzielają szeroko idącego poradnictwa, wskazują miejsca gdzie można uzyskać taką pomoc. Ponadto współpracują z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnią Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu, Komendą Powiatową Policji, Sądem, Domem Pomocy Społecznej w Brzozowie oraz różnymi instytucjami, organizacjami społecznymi i stowarzyszeniami, które niosą wsparcie osobom uzależnionym i ich rodzinom.

Na terenie Gminy Domaradz działa Punkt Konsultacyjny przy Parafii w Domaradzu, przeznaczony głównie dla osób uczestniczących w terapii uzależnień od alkoholu i osób, które są w abstynencji. W ciągu tygodnia odbywa się jedno spotkanie tych osób, które tworzą grupę samopomocy. Tworzenie grup samopomocy dla osób będących w abstynencji jest niezmiernie ważną sprawą w utrzymaniu trzeźwości, powrotu do normalności i realizacji planów życiowych.

Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin i osób z problemem alkoholowym w Gminie Domaradz w latach 2005 – 2008.

Tabela 20 Liczba rodzin i osób z problemami alkoholowymi w latach 2005-2008

Rok	Liczba rodzin z problemem alkoholowym	Liczba osób w rodzinach z problemem alkoholowym	Liczba dzieci do 18 roku życia w rodzinach z problemem alkoholowym	Liczba mężczyzn uzależnionych od alkoholu w rodzinach z problemem alkoholowym	W tym leczących się	Liczba kobiet uzależnionych od alkoholu w rodzinach z problemem alkoholowym	W tym leczących się
2005	12	35	17	10	5	2	1
2006	23	70	33	22	10	1	1
2007	18	52	20	17	7	1	0
2008	22	67	28	21	8	1	0

Źródło: dane Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Z analizy danych 2008 roku wynika, że prawie 95% ogółu osób zagrożonych alkoholizmem stanowią mężczyźni (dane z poprzednich lat przedstawiają się w podobnych proporcjach). Pokazuje to więc, że uzależnienie od alkoholu dotyczy wielokrotnie częściej mężczyzn niż kobiet.

Jednym z najczęściej stosowanych w Polsce działań mających na celu przeciwdziałanie alkoholizmowi jest profilaktyka, która ma na celu m.in. informowanie o jego szkodliwych następstwach. Tymczasem w wielu przypadkach powoduje ono tylko rozbudzenie ciekawości młodzieży na skutek tendencyjnych informacji i ich nadawców. Tylko właściwie dobrane programy profilaktyczne mogą się przyczynić do odrzucenia niewłaściwych zachowań. Powinny one ukazywać postawy społecznie akceptowane, wzorce alternatywne wobec subkultury alkoholowej. Wobec tego programy profilaktyczne nie powinny się koncentrować na straszaniu i proponowaniu abstynencji, ale na informowaniu o mechanizmach uzależnienia, na rozwijaniu umiejętności odpowiedzialnego podejmowania decyzji, a także umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych oraz na sprzyjaniu rozwojowi osobowości. Aby spełniać ważne zadania wychowawcze, szkoła powinna rozwijać w dzieciach umiejętności radzenia sobie z różnymi problemami, uczyć tego, jak żyć świadomie, jak zachować zdrowie ciała i duszy, jak traktować innych ludzi, jak radzić sobie z konfliktami. Trzeba, więc prowadzić skuteczną i szerszą profilaktykę, gdyż najważniejszą sprawą jest dobro i właściwe wychowanie każdego dziecka.²

4.5. Niepełnosprawność

Za niepełnosprawne uznaje się, zgodnie z Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123 poz. 776 z późn. zm.), osoby dotknięte trwałą lub okresową niezdolnością do pełnienia ról społecznych z

² Źródło: <http://www.vulcan.edu.pl/>

powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Osoby niepełnosprawne napotykają liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem. Są to problemy spotykane w życiu codziennym, rodzinie, pracy, urzędach, na ulicy, przybierające postać barier: architektonicznych, psychicznych, materialnych, prawnych czy społecznych. Od stopnia niepełnosprawności zależy czy osoba niepełnosprawna osiągnie odpowiednie wykształcenie, uzyska zatrudnienie, zapewni sobie materialne warunki życia, dostęp do infrastruktury medycznej i rehabilitacyjnej, do systemu edukacji i kultury.

Obok tych trudnień osoba niepełnosprawna musi pokonać funkcjonujące nadal w społeczeństwie takie bariery jak: bierność, niezrozumienie, niechęć i niewiedzę.

Na podobne problemy napotykają osoby długotrwale chore, które w okresie choroby mają ograniczone możliwości wypełniania swych ról społecznych.

Problem osób niepełnosprawnych w Gminie Domaradz jest znany zarówno pracownikom samorządowym jak i społeczności lokalnej.

Wśród klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (według stanu podanego na koniec września 2008) jest 185 osób niepełnosprawnych, będących członkami 52 rodzin. Liczba osób niepełnosprawnych stanowi 3% ogółu mieszkańców Gminy, w tym 12 osób ma przyznanych decyzją administracyjną świadczenie w formie zasiłku okresowego i wypłacono dotychczas 780 świadczeń na kształcenie i rehabilitację dzieci niepełnosprawnych. W roku 2007 osoby dotknięte niepełnosprawnością stanowiły 3% (197 osób) ogółu mieszkańców Gminy Domaradz i pochodziły z 56 rodzin. Zasiłki okresowe zostały przyznane wówczas 7 osobom. Ponadto w analizowanym okresie wypłacono 1131 świadczeń na kształcenie i rehabilitację dzieci niepełnosprawnych. Z kolei w roku 2006 było 195 osób niepełnosprawnych pochodzących z 42 rodzin. Zasiłki okresowe pobierało 4 osoby i wypłacono 1186 świadczeń na kształcenie i rehabilitację dzieci niepełnosprawnych.

4.6. Ubóstwo i wykluczenie społeczne

Wykluczenie społeczne to brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich.

Zjawisko wykluczenia społecznego dotyczy osób i rodzin czy też grup ludności, które:

- żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (ubóstwo materialne),
- zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, wynikającymi z masowych i dynamicznych zmian rozwojowych, np. dezindustrializacji, kryzysów, gwałtownego upadku branż czy regionów,
- nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im normalną pozycję społeczną, odpowiedni poziom kwalifikacji, wejście na rynek pracy lub założenie rodziny, co dodatkowo utrudnia dostosowywanie się do zmieniających się warunków społecznych i ekonomicznych,
- nie posiadają dostępu do odpowiednich instytucji pozwalających na wyposażenie w kapitał życiowy, jego rozwój i pomnażanie, co ma miejsce w wyniku niedorozwoju tych instytucji spowodowanego brakiem priorytetów, brakiem środków publicznych, niską efektywnością funkcjonowania,

- doświadczają przejawów dyskryminacji, zarówno wskutek niedorozwoju właściwego ustawodawstwa, jak i kulturowych uprzedzeń oraz stereotypów,
- posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych ze względu na zaistnienie: niesprawności, uzależnienia, długotrwałej choroby albo innych cech indywidualnych,
- są przedmiotem niszczącego działania innych osób, np.: przemocy, szantażu, indoktrynacji

Wykluczenie społeczne a ubóstwo

Wykluczenie społeczne jest powiązane w sposób istotny z występowaniem ubóstwa. Jednak nie da się postawić znaku równości między zjawiskiem ubóstwa a wykluczeniem społecznym. Osoby ubogie nie muszą być wykluczone i odwrotnie – osoby wykluczone niekoniecznie są ubogie.

Obszar współwystępowania obu zjawisk ubóstwa i wykluczenia społecznego jest prawdopodobnie znaczny. Zakres współwystępowania obu zjawisk w Polsce nie był jeszcze przedmiotem badań ilościowych, dostarczających empirycznych dowodów o skali obszarów wspólnych. Sprawę może też komplikować szeroka interpretacja ubóstwa jako zjawiska ograniczonych możliwości działania w celu zaspokojenia potrzeb nie tylko ekonomiczno – materialnych, lecz także psychologiczno – społecznych i uwarunkowanych kulturowo. W przypadku tak szerokiej interpretacji ubóstwa, zakres współwystępowania obu zjawisk może okazać się bardzo szeroki.

Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone

Grupy podatne na wykluczenie społeczne:

- dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych,
- dzieci wychowujące się poza rodziną,
- kobiety samotnie wychowujące dzieci,
- kobiety pozostające poza rynkiem pracy,
- ofiary patologii życia rodzinnego,
- osoby o niskich kwalifikacjach,
- osoby bezrobotne,
- żyjący w bardzo trudnych warunkach mieszkaniowych,
- niepełnosprawni i chronicznie chorzy,
- osoby chorujące psychicznie,
- starsze osoby samotne,
- opuszczający zakłady karne,
- imigranci,
- osoby należące do romskiej mniejszości etnicznej.

Grupy poważnie zagrożone wykluczeniem społecznym w Polsce:

- dzieci i młodzież „wypadająca” z systemu szkolnego,
- osoby długookresowo bezrobotne,
- opuszczający więzienia,

- niektóre kategorie ludności wiejskiej: pracownicy byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych,
- osoby zagrożone eksmisją z zamieszkiwanych lokali,
- imigranci zarobkowi wchodzący do szarej strefy zatrudnienia,
- osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków,
- bezdomni,
- imigranci utrzymujący się z pracy nielegalnej,
- osoby należące do romskiej mniejszości etnicznej³.

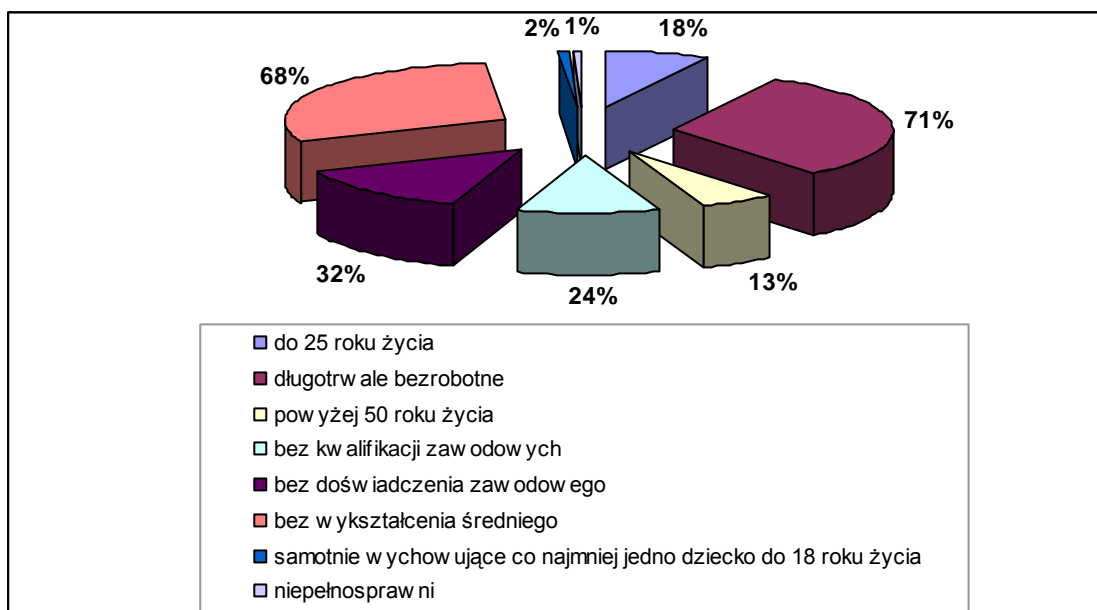
Podstawowym czynnikiem ubóstwa, a zarazem wykluczenia społecznego jest **bezrobocie** - szczególnie długotrwałe tzw. długookresowe, są to tzw. grupy wrażliwe: młodzież, osoby niepełnosprawne, osoby o niskich kwalifikacjach (brak wykształcenia, kobiety oraz osoby w wieku niemobilnym). Z poniżej zamieszczonej tabeli wynika, że w Gminie Domaradz osoby długotrwałe bezrobotne stanowią 71% (według stanu na 31.10.2008 roku) bezrobotnych. Osoby samotnie wychowujące dziecko do 7 roku życia stanowią prawie 2% a niepełnosprawni 1% ogółu bezrobotnych, będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Największy odsetek stanowią osoby bez kwalifikacji i doświadczenia zawodowego, łącznie 56%. Wśród osób długotrwałe bezrobotnych kobiety stanowią 53%.

Tabela 22 Struktura osób bezrobotnych w Gminie Domaradz będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy – 31.10.2008r.

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych
Do 25 roku życia	104
Długotrwałe bezrobotne	407
Powyżej 50 roku życia	75
Bez kwalifikacji zawodowych	137
Bez doświadczenia zawodowego	184
Bez wykształcenia średniego	390
Samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	10
Które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia	1
Niepełnosprawni	6

Źródło: dane PUP Brzozów

³ Źródło: www.warto.eu/sciagnij/wykluczenie_spoleczne.doc

Wykres 15 Struktura osób bezrobotnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Brzozowie

Konsekwencją braku pracy jest zubożenie i nie uczestnictwo w życiu społecznym, ale również ograniczony dostęp do zabezpieczenia dochodowego w przyszłości. Praca jest bowiem źródłem ubezpieczenia społecznego: na okres niezdolności do pracy oraz na starość.

Długotrwała choroba i niepełnosprawność stanowią w Polsce bardzo istotny czynnik wykluczenia społecznego, chociaż nie zawsze ubóstwa. Mimo formalnie istniejącego powszechnego systemu opieki zdrowotnej, istnieje ryzyko wykluczenia z powodu deficytów funkcjonowania ochrony zdrowia.

Związane jest ono z:

- zaniechaniem sfery promocji zdrowia i profilaktyki,
- niedostatecznego rozpoznania choroby i jej leczenia (brak powszechnych, dokładnych analiz, badań w okresie przedszkolnym i w szkole),
- ograniczeniem dostępności do usług rehabilitacyjnych,
- zróżnicowaniem jakości opieki zdrowotnej.

Na terenie Gminy Domaradz dotkniętych ubóstwem materialnym jest 407 rodzin tworzonych przez 1.784 osoby.

Dziedziczenie biedy

Odziedziczyć biedę to znaczy urodzić się w biednej rodzinie i zostać biednym dorosłym, powielić drogę rodziców. Bieda oznacza taki poziom dochodów, który upoważnia do korzystania z pomocy społecznej. Bieda zawsze łączy się z brakiem wyboru – nie kupię leków, bo muszę zapłacić za prąd.

Jest kilka kategorii ludzi biednych, są to ludzie bezrobotni (największy odsetek), rolnicy, rodziny wielodzietne, oraz ludzie którzy pracują ale bardzo mało zarabiają.

Rodzina dotknięta ubóstwem ma poczucie pogłębiającej się beznadziejności, rezygnuje z walki o lepszy byt, popada w depresję i alkoholizm. Brak możliwości rekompensowania kolejnych potrzeb życiowych powoduje spadek poziomu życia rodziny czego następstwem jest zaniechanie w kwestii wychowywania dzieci. W rezultacie w większości przypadków u takich rodzin dochodzi do zjawiska dziedziczenia biedy.

Jedną z głównych przyczyn tego zjawiska jest to, że dzieci z rodzin biednych mają ograniczone szanse edukacyjne, co powoduje, że w przyszłości osiągają one niski stopień wykształcenia i podejmują niskopłatne zawody lub nie podejmują pracy zarobkowej.

Niestety rodzice, nie uczą dzieci jak wyrwać się z biedy, ale tego jak żyć z pomocy charytatywnej. Takie niewłaściwe wzorce wychowania skutkują w przyszłości tym, że stają się one ofiarami ubóstwa.

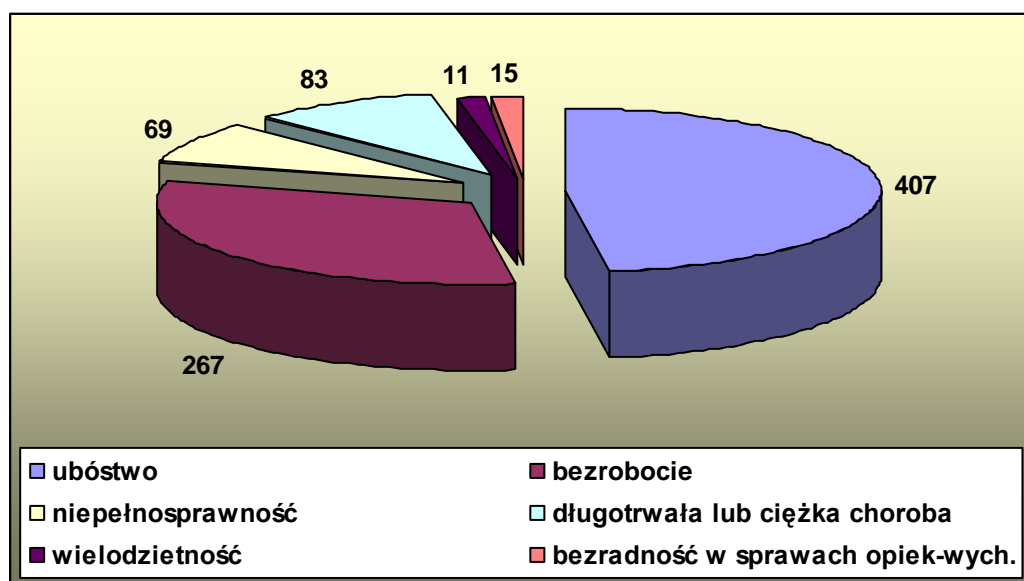
Negatywne skutki dziedziczenia biedy to:

- niezaradność życiowa
- marginalizacja i wykluczenie dużych grup dzieci, wychowujących się w rodzinach o trudnej sytuacji materialnej
- trudniejszy dostęp dzieci wiejskich i niepełnosprawnych do edukacji przedszkolnej oraz do wysokiej jakości kształcenia na wszystkich etapach edukacji⁴

4.7. Mapa problemów społecznych GOPS w Domaradzu

Mapa problemów społecznych stworzona została na podstawie danych z 2007 r Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Wykres 16 Mapa problemów społecznych

Źródło: dane GOPS Domaradz

Mapa problemów społecznych stworzona została przez GOPS na podstawie głównych powodów przyznania pomocy rodzinom w Gminie Domaradz.

Jak wynika z powyższego wykresu najpoważniejszym problemem na terenie Gminy Domaradz jest ubóstwo materialne, które w 2007 roku dotknęło 407 rodzin tworzonych przez 1.784 osoby. Narastające ubożenie mieszkańców gminy jest głównie konsekwencją

⁴ WWW.socjoloook.blogdns.net

bezrobocia zwłaszcza długotrwałego z powodu którego w trudnej sytuacji życiowej w 2007 roku znalazło się 267 rodzin tworzonych przez 1.222 osoby.

Istotną przyczyną przyznania pomocy w gminie w 2007 roku była również długotrwała lub ciężka choroba. Z tego tytułu pomoc trafiła do 83 rodzin tworzonych przez 312 osób. Pomocą z tytułu niepełnosprawności objęto 69 rodzin tworzonych przez 253 osoby, natomiast z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych 15 rodzin, z czego 4 to rodziny niepełne i 11 rodziny wielodzietne.

5. Identyfikacja podstawowych problemów społecznych według społeczności lokalnej

W toku konsultacji społecznych, warsztatów oraz spotkań z przedstawicielami organizacji pozarządowych dokonano identyfikacji podstawowych problemów społecznych dla wybranych obszarów. Są to następujące obszary:

1. Edukacja publiczna i opieka nad dziećmi,
2. Ochrona zdrowia,
3. Pomoc społeczna, polityka prorodzinna oraz jakość zamieszkiwania (w tym potrzeba schronienia i wyżywienia),
4. Zabezpieczenie materialne,
5. Kultura,
6. Rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii,
7. Kontakty społeczne i aktywność społeczna.

5.1. Zidentyfikowane problemy w zakresie edukacji publicznej i opieki nad dziećmi:

- ograniczone możliwości rozwijania zainteresowań w szkole i poza nią (szczególnie Golcowa i Barycz – w Domaradzu lukę tę wypełnia GOK);
- duża liczba dzieci mających trudności z bieżącym opanowaniem materiału szkolnego;
- niski poziom znajomości języków obcych wśród dzieci i młodzieży, bardzo ograniczona liczba osób młodych posługujących się swobodnie językami obcymi;
- bardzo ograniczone możliwości uczestnictwa dzieci i młodzieży w zorganizowanym wypoczynku – szczególnie latem – niewykorzystane obiekty szkół;
- brak nawyków racjonalnego spędzania wolnego czasu – sport, rekreacja;
- niewystarczająca opieka nad dziećmi z rodzin gorzej prosperujących (w tym patologicznych).

5.2. Zidentyfikowane problemy w zakresie ochrony zdrowia i rozwoju ludzi:

- utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej (poza gminą);
- bardzo utrudniony dostęp do rehabilitacji;
- niski poziom rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży;
- niezdrowy styl życia;
- zły stan kondycji fizycznej mieszkańców, częste przypadki występowania chorób cywilizacyjnych (otyłość, choroby krążenia, wady kręgosłupa);
- ograniczone możliwości uprawiania sportu oraz rekreacji i wypoczynku;
- bardzo niski poziom usportowienia społeczności lokalnej.

5.3. Zidentyfikowane problemy w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej oraz jakości zamieszkiwania:

- niedostateczna jakość i oferta usług oferowanych przez stołówki szkolne;
- brak mieszkań socjalnych z przeznaczeniem do wykorzystania w sytuacjach wymagających interwencji;
- złe warunki mieszkaniowe niektórych rodzin;
- wzrastająca liczba osób bezrobotnych z problemem niedostosowania do rzeczywistości rynku pracy;
- brak dostępu mieszkańców do porad psychologa, prawnika na terenie gminy;
- marginalizacja i wykluczenie osób starych;
- dezorganizacja rodzin wynikająca np. z:
 - wyjazdów do pracy do większych miast Polski i za granicę – nie ma kto sprawować opieki nad dziećmi, osobami starszymi (rodzice, osoby niepełnosprawne);
 - niezaradności rodziców;
 - chorób psychicznych, depresji;
 - postępujące rozluźnienie/upadek norm moralnych;
 - upadek autorytetów;
 - spadający prestiż szkół;
- mniejsze poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców.

5.4. Zidentyfikowane problemy w zakresie zabezpieczenia materialnego:

- wysoki poziom bezrobocia;
- wysoki poziom bezrobocia agrarnego;
- trudna sytuacja osób i rodzin utrzymujących się z prowadzenia gospodarstw rolnych;
- niski poziom samozatrudnienia;
- wyuczona bezradność;
- rosnąca liczba osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania;
- utrzymywanie się „szarej strefy” – zatrudnione nielegalnie osoby korzystają z opieki społecznej;
- masowe wyjazdy za granicę – mała dbałość o zabezpieczenie na wypadek choroby i starość.

5.5. Zidentyfikowane problemy w zakresie kultury:

- ograniczony dostęp do kultury na terenie gminy (szczególnie Barycz i Golcowa);
- ograniczona (spadająca) potrzeba biernego i aktywnego uczestniczenia w życiu kulturalnym.

5.6. Zidentyfikowane problemy w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii:

- obniżający się wiek osób sięgających po alkohol i używki;
- postępująca obojętność na problemy innych (znieczulica);
- rosnąca alienacja jednostek i rodzin z problemami.

5.7. Zidentyfikowane problemy w zakresie kontaktów społecznych i aktywności społecznej:

- niska aktywność społeczna;
- bardzo mała liczba działających organizacji pozarządowych;
- brak osób na terenie gminy działających jako wolontariusze;
- postępująca obojętność na problemy innych (znieczulica);
- rosnąca alienacja jednostek i rodzin – postępujący egoizm;
- „bezinteresowna zazdrość”;
- coraz mniejsza potrzeba spotykania się z innymi osobami, sąsiadami, znajomymi.

6. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

6.1. Analiza SWOT

Tabela 23 Analiza SWOT

Czynniki sprzyjające rozwojowi	Czynniki niesprzyjające rozwojowi
Czynniki rozwojowe wewnętrzne Domaradza	
Atuty	Słabości
czyste środowisko naturalne	malejący rynek pracy
dobrze funkcjonujące placówki służby zdrowia	niewystarczająca oferta wsparcia dla bezrobotnych (brak spotkań pracowników PUP z bezrobotnymi na terenie poszczególnych sołectw na terenie gminy Domaradz, ograniczony dostęp do kursów aktywnego poszukiwania pracy)
istniejąca baza oświatowa: szkoły podstawowe, gimnazja	mała ilość kół zainteresowań w szkołach
działające świetlice dla dzieci i młodzieży	brak świetlic terapeutycznych
funkcjonująca biblioteka publiczna, Gminny Ośrodek Kultury (GOK), kluby	brak dostępu do kursów językowych na terenie gminy dla wszystkich grup wiekowych
organizacja cyklicznych imprez kulturalnych	niewystarczająca ilość zajęć dydaktyczno-wyrównawczych
amatorska twórczość artystyczna	niepełne wyposażenie stołówek szkolnych
działający zespół folklorystyczny, orkiestra	ograniczony dostęp do szkolnictwa wyższego – odległość, koszty utrzymania
istniejąca baza sportowo – rekreacyjna	brak boiska sportowego w Baryczy
działające kluby i stowarzyszenia	niedostateczna liczba animatorów życia społecznego
działalność klubów sportowych	mała ilość imprez integracyjnych, zachęt do wspólnego działania
organizacja imprez sportowych	niedostateczne możliwości zaspokojenia potrzeb w zakresie kultury przez GOK w Domaradzu: za mała kadra, niewystarczające wyposażenie w sprzęt (szczególnie muzyczny), bardzo słaba baza lokalowa, ograniczone środki finansowe (w tym na udział własny w projektach), zużyty sprzęt
zwiększone zainteresowanie mieszkańców estetyką otoczenia	małe zainteresowanie firm i instytucji sponsorowaniem działalności kulturalnej
prężne jednostki OSP	tzw. niezdrowy styl życia mieszkańców
	występujące bariery architektoniczne dla osób starszych i niepełnosprawnych

	mała liczba policjantów w służbie
	zbyt małe wsparcie osób działających społecznie oraz inicjatyw społecznych
	niski poziom wiedzy wśród bezrobotnych, dotyczącej rynku pracy
	starzejący się rolnicy – trudności z wypełnianiem rosnących wymagań formalno-prawnych;
	ograniczone możliwości przekazywania gospodarstw w zamian za świadczenia emerytalne i rentowe (np. renty strukturalne);
	nieuregulowane od lat sprawy spadkowe
	niekorzystne rozwiązania prawne – zawyżona dochodowość przyjmowana do wyliczania różnych świadczeń dla rolników, ich dzieci i domowników
	brak domów przedpogrzebowych
Czynniki rozwojowe zewnętrzne w otoczeniu	
Szanse	Zagrożenia
wzrastające zainteresowanie zdrowym trybem życia	negatywne wzorce płynące z mediów i z zachowań niektórych osób przyjezdnych
wzrost zainteresowania czynnym wypoczynkiem	skomplikowane procedury związane z pozyskiwaniem dotacji
dostępne zewnętrzne środki pomocy na wspieranie lokalnych inicjatyw	ograniczone środki finansowe na rozwój kultury
funkcjonujące w otoczeniu różne, zinstytucjonalizowane formy opieki i pomocy dla osób niepełnosprawnych	wysoki poziom bezrobocia w powiecie brzozowskim
istniejące środki na tworzenie miejsc pracy, na rozwój sektora MSP	wysokie koszty związane z utworzeniem i utrzymaniem miejsc pracy
	system pomocy społecznej sprzyjający utrzymywaniu się postaw roszczeniowych

Źródło: Opracowanie własne

7. Wizja przyszłości i cel nadrzędny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Misję określano w perspektywie do roku 2015.

Misja do roku 2015

Stworzenie w Gminie Domaradz systemu wsparcia osób zagrożonych marginalizacją społeczną i zawodową oraz stworzenie dla mieszkańców gminy warunków do rozwoju aktywności społecznej.

Wizja

Gmina Domaradz poprzez zintegrowany i spójny system realizacji polityki społecznej realizowany przez podejmowanie wspólnych działań przez administrację samorządową, partnerów społecznych i gospodarczych będzie działać na rzecz rozwoju lokalnej demokracji, integracji społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywaniu szans edukacyjnych oraz rozwoju lokalnej kultury.

8. Cele Strategiczne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

- 1. Wspieranie rozwoju edukacji, kultury, sportu i działań prozdrowotnych**
- 2. Rozwijanie systemów wsparcia dla klientów Pomocy Społecznej i osób bezrobotnych**
- 3. Rozwijanie aktywności społeczności lokalnej**

Poniżej przedstawiamy cele operacyjne przyporządkowane do celów strategicznych oraz działania zmierzające do osiągnięcia tych celów.

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
1. Wspieranie rozwoju edukacji, kultury, sportu i działań prozdrowotnych							
1.1 CEL OPERACYJNY:							
<ul style="list-style-type: none"> poprawa oferty zajęć pozalekcyjnych umożliwiających rozwijanie zainteresowań i wspieranie aktywności młodzieży i dorosłych; 							
1.1.1	Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży	ZOSz	Szkoły, NGO GOK, OSP, Parafie	Budżet własny jednostek PPWOW PO KL Inne środki UE	Bogata oferta zajęć pozalekcyjnych	- Liczba uczestników zajęć - zdobycie nowych umiejętności	2009 - 2015
1.1.2	Organizowanie letniego i zimowego wypoczynku dla dzieci i młodzieży	ZOSz	Szkoły, NGO GOK, OSP, Parafie	Budżet własny jednostek PPWOW PO KL Inne środki UE	Szeroka oferta spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież	- liczba osób biorących udział w wypoczynku	2009 - 2015
1.1.3	Bezpłatne udostępnienie obiektów sportowych i infrastruktury szkolnej	ZOSz	Szkoły	Budżet własny jednostek, PPWOW	Dostęp do infrastruktury sportowej dla wszystkich chętnych	- liczba osób korzystających z infrastruktury	2009 - 2015
1.1.4	Stworzenie systemu opieki nad dziećmi z rodzin patologicznych	GOPS	GOPS, Szkoły, NGO, Parafie	Budżet własny jednostek PPWOW PO KL Inne środki UE	Objęcie opieką jak największej liczby dzieci z rodzin patologicznych	- liczba osób korzystająca z opieki i pomocy	2009 - 2015
1.1.5	Stworzenie specjalistycznych stanowisk pracy w szkołach: pedagog szkolny, psycholog, logopeda	ZOSz	Szkoły	PO KL, PPWOW	Objęcie opieką dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, przemocą,	- liczba nowopowstałych stanowisk - liczba osób korzystających z pomocy	2009 - 2015

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
					sprawiających kłopoty wychowawcze		
1.1.6	Zwiększenie oferty edukacyjnej dla osób starszych, np. Uniwersytet Trzeciego Wieku	ZOSz	Szkoły, NGO, Parafie	PPWOW PO KL Inne środki UE	Nabywanie nowych umiejętności przez osoby starsze	- Liczba uczestników zajęć	2009 - 2015
1.2 CEL OPERACYJNY:							
<ul style="list-style-type: none"> poprawa kondycji fizycznej i psychicznej mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży z dysfunkcjami; 							
1.2.1	Realizacja programu zdrowotnego skierowanego na ograniczenie występowania chorób cywilizacyjnych;	GOPS	Szkoły, NGO placówki służby zdrowia, OSP, Parafie	Budżet własny jednostek PPWOW PO KL Inne środki UE	Ograniczenie występowania chorób cywilizacyjnych	- liczba osób uczestniczących w programie	2009 - 2015
1.2.2	Organizowanie zajęć dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	GOPS, ZOSZ	Szkoły, NGO GOK, OSP, Parafie	Budżet własny jednostek PPWOW PO KL Inne środki UE	Bogata oferta zajęć pozalekcyjnych dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych	- Liczba uczestników zajęć - zdobycie nowych umiejętności	2009 - 2015
1.2.3	Organizowanie letniego i zimowego wypoczynku dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej wraz z rodzinami	GOPS, ZOSZ	Szkoły, NGO GOK, OSP, Parafie	Budżet własny jednostek PPWOW PO KL Inne środki UE	Dostępna oferta spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież niepełnosprawną i ich rodziny	- liczba osób niepełnosprawnych biorących udział w wypoczynku	2009 - 2015

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
1.2.4	Organizowanie pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu	GOPS, GKRPA	GKRPA, GOPS, Policja, NZOZ	Środki GKRPA	- zmiana postawy - wyjście z uzależnienia	-Liczba osób skierowanych do poradni na leczenie	2009-2015
1.2.5	Zapewnienie pomocy psychologicznej osobom uzależnionym i ich rodzinom	GOPS, GKRPA	GOPS, GKRPA, Organizacje pozarządowe, NZOZ	Środki GKRPA, PPWOW, środki własne jednostek i instytucji	- poprawa relacji rodzinnych, ograniczenie konfliktów spowodowanych nadużywaniem alkoholu - zmiana postawy prowadząca do zerwania z nałogiem	-liczba osób korzystających z poradnictwa	2009-2015
1.2.6	Zorganizowanie ciekawych form spędzania wolnego czasu dla dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym	GOPS, GKRPA	Szkoły, GKRPA, Organizacje pozarządowe	Środki GKRPA, PPWOW, inne środki UE	- rozwój umiejętności aktywnego i kreatywnego spędzania wolnego czasu - rozbudzanie zainteresowań poznawczych chroniących przed uzależnieniami	-Liczba zorganizowanych wyjazdów - liczba uczestników	2009-2015

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
1.3 CEL OPERACYJNY:							
<ul style="list-style-type: none"> poprawa poziomu integracji mieszkańców przez zwiększenie dostępu do wydarzeń i wzbudzanie aktywności kulturalnej na terenie gminy; 							
1.3.1	Propagowanie kultury i tradycji poprzez organizowanie różnych imprez okolicznościowych, kulturalnych, festynów, biesiad, koncertów muzyki ludowej	GOK	GOK, Organizacje pozarządowe	Budżet własny jednostki, PPWOW, inne środki UE, sponsoring	- bogata oferta spędzania wolnego czasu dla mieszkańców - poprawa poziomu aktywizacji i integracji mieszkańców gminy - ożywienie życia kulturalnego na terenie gminy	- Liczba zorganizowanych imprez - szacunkowa liczba uczestników	2009 - 2015
1.3.2	Wspieranie rozwoju młodych talentów poprzez udział w zajęciach w Gminnym Ośrodku Kultury (zajęcia muzyczne, teatralne, taneczne)	GOK	GOK	Budżet własny jednostki, PPWOW	-zapewnienie interesujących zajęć - rozwijanie talentów i hobby młodych ludzi	-Liczba przeprowadzonych zajęć -liczba uczestników	2009- 2015
1.3.3	Rozwijanie działalności kulturalnej poprzez wspieranie już istniejących a także tworzenie nowych zespołów artystycznych, ludowych	GOK	GOK, Organizacje pozarządowe	Budżet własny jednostki, organizacji pozarządowej, PPWOW	- poprawa poziomu aktywności twórczej	-liczba powstałych zespołów -liczba osób zaangażowanych do zespołów	2009- 2015
1.3.4	Zorganizowanie przeglądu zespołów artystycznych	GOK	GOK, Organizacje pozarządowe	Budżet własny jednostki, PPWOW,	- promocja lokalnego dorobku kulturowego	- liczba uczestniczących zespołów w	2009- 2015

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
				sponsoring	- ożywienie życia kulturalnego na terenie gminy	przeglądzie	
1.3.5	Nawiązanie współpracy kulturalnej z zagranicą	GOK	GOK, Organizacje pozarządowe	PPWOW, Budżet własny jednostki	-poznanie kultury i tradycji regionalnych innego kraju	-Liczba wyjazdów w ramach podjętej współpracy międzynarodowej	2009-2015
1.3.6	Reaktywacja bezpłatnej gazetki lokalnej		GOK, Organizacje pozarządowe	PPWOW, Budżet własny jednostki	-ułatwienie dostępu do informacji o wydarzeniach z terenu całej gminy -wzrost zainteresowania życiem w swojej miejscowości	-Liczba wydanych egzemplarzy	2009-2015
1.3.7	Prowadzenie działań profilaktycznych oraz edukacyjnych w szkołach przez specjalistów z zakresu uzależnień	GOPS, GKRPA	GKRPA, Szkoły, Organizacje pozarządowe, Policja, NZOZ	Środki GKRPA, środki własne instytucji	- podniesienie świadomości wśród dzieci i młodzieży o szkodliwości spożywania alkoholu i innych używek	-Liczba przeprowadzonych spotkań liczba osób objętych działaniem	2009-2015

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
2. Rozwijanie systemów wsparcia dla klientów Pomocy Społecznej i osób bezrobotnych							
2.1 CEL OPERACYJNY:							
<ul style="list-style-type: none"> wspieranie potrzebujących rodzin oraz kształtowanie postaw aktywnych 							
2.1.1	Współpraca ze szkołami w zakresie pozyskania środków, realizacji projektu doposażenia stołówek szkolnych do oferowania szerokiej oferty usług wysokiej jakości	GOPS	GOPS	Budżet własny jednostek, inne środki	- zwiększenie dostępności do stołówek szkolnych - zwiększenie jakości świadczonych usług	Liczba osób korzystających ze stołówek szkolnych	2009 - 2015
2.1.2	Określenie potrzeb w zakresie dysponowania mieszkaniem/lokalami socjalnymi z przeznaczeniem do wykorzystania w sytuacjach wymagających interwencji	GOPS	Gmina Domaradz	Budżet Gminy	- zapewnienie warunków mieszkalno-socjalnych	Liczba mieszkańców wymagających lokalu socjalnego	2009 - 2015
2.1.3	Wdrażanie nowych form i metod pracy socjalnej – kontrakty socjalne i projekty socjalne na rzecz osób bezrobotnych i ich rodzin	GOPS	GOPS	PO KL	- uaktywnienie społeczno – zawodowe klienta pomocy społecznej - zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-Liczba zawartych kontraktów - liczba osób objętych kontraktami	2009 - 2015

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
2.1.4	Organizowanie szkoleń i kursów zawodowych mających na celu zdobycie, zmianę lub podniesienie kwalifikacji, dostosowanych do lokalnego rynku pracy	GOPS	PUP Brzozów, GOPS, Organizacje pozarządowe,	PO KL	-szeroka oferta kursów i szkoleń dla osób bezrobotnych dostosowanych do potrzeb lokalnego rynku pracy	-Liczba zorganizowanych kursów i szkoleń -liczba uczestników	2009 - 2015
2.1.5	Trening kompetencji społecznych i instrumenty aktywizacji społecznej	GOPS	GOPS, ROPS	PO KL	- zmniejszenie skutków psychicznych i społecznych bezrobocia - przełamanie oporów osoby bezrobotnej do poszukiwania zatrudnienia i zwiększenie aktywności w tym zakresie	-Liczba przeprowadzonych warsztatów - liczba uczestników	2009 - 2015
2.1.6	Opracowanie i realizacja programów/projektów finansowanych z funduszy UE dla osób bezrobotnych (ze szczególnym uwzględnieniem długotrwale bezrobotnych i o niskich kwalifikacjach) w zakresie aktywizacji zawodowej	GOPS	PUP Brzozów, GOPS, Organizacje pozarządowe, Urząd Gminy	PO KL, inne środki UE	- zmniejszenie liczby osób bezrobotnych na terenie gminy - poprawa sytuacji socjalno-bytowej ludności	-Liczba zrealizowanych projektów - liczba uczestników	2009 - 2015

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
2.2 CEL OPERACYJNY:							
<ul style="list-style-type: none"> poprawa dostępności porad specjalistów: psychologa i prawnika na terenie gminy; 							
2.2.1	Uruchomienie specjalistycznego poradnictwa psychologicznego i prawnego	GOPS	Urząd Gminy, GOPS, Organizacje pozarządowe, Szkoły, GOK	Budżet Gminy, PPWOW, inne środki UE	-łatwiejszy dostęp do poradnictwa specjalistycznego - udzielenie pomocy jak największej liczbie osób	Liczba osób korzystających z poradnictwa	2009 - 2015
2.3 CEL OPERACYJNY:							
<ul style="list-style-type: none"> poprawa poziomu integracji osób starszych ze środowiskiem i opieki nad tymi osobami; 							
2.3.1	Świadczenie usług opiekuńczych w ramach opieki sąsiedzkiej	GOPS	GOPS, NZOZ	Budżet własny jednostek i instytucji, PPWOW	- pomoc w łagodzeniu trudności wynikających z wieku - zapewnienie kontaktów z otoczeniem	Liczba osób objętych pomocą	2009 - 2015
2.3.2	Włączenie osób starszych do życia w lokalnej społeczności poprzez wspólne organizowanie tradycyjnych uroczystości, spotkań, uczestnictwo w różnorodnych zajęciach	GOPS	Organizacje pozarządowe, GOPS, GOK, Szkoły, Parafie	Budżet własny jednostek, PPWOW inne środki UE	- szeroka oferta spędzania wolnego czasu dla osób starszych - respektowanie praw osób starszych do godnego życia w społeczeństwie - zwiększenie	- Liczba zorganizowanych działań dla osób starszych - liczba uczestników	2009 - 2015

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
					aktywności życiowej ludzi starszych		

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
3. Rozwijanie aktywności społeczności lokalnej							
3.1 CEL OPERACYJNY:							
<ul style="list-style-type: none"> poprawa poziomu integracji mieszkańców gminy 							
3.1.1	Organizowanie imprez okolicznościowych, cyklicznych zajęć i spotkań integracyjnych dla mieszkańców, w tym osób starszych i niepełnosprawnych	GOK, GOPS	GOK, Organizacje pozarządowe, KGW, Parafie, Szkoły, Sołectwa	PPWOW, Budżety własne, inne środki UE	-szeroka oferta zagospodarowania czasu wolnego dla wszystkich grup społecznych - zwiększenie aktywności i integracji mieszkańców gminy	- Liczba zorganizowanych zajęć, imprez, spotkań - szacunkowa liczba uczestników	2009-2015
3.1.2	Organizacja wyjazdów kulturalnych (kino, teatr), integracyjnych, studyjnych, rekreacyjno-poznawczych	GOK	GOK, Organizacje pozarządowe, Parafie, GOPS,	PPWOW, Budżety własne jednostek i instytucji	- bogata oferta wyjazdów dla mieszkańców - rozwój umiejętności aktywnego i kreatywnego spędzania wolnego czasu - aktywizacja i integracja mieszkańców - wymiana dobrych praktyk (wyjazdy studyjne)	- Liczba zorganizowanych wyjazdów - liczba uczestników	2009-2015

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
3.2 CEL OPERACYJNY:							
<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców 							
3.2.1	Zorganizowanie warsztatów zajęciowych dla dorosłych (np. kulinarne, rękodzielnicze)	GOK, GOPS	Organizacje pozarządowe, KGW, GOK	PPWOW, inne środki UE	-zapewnienie interesujących zajęć, rozwijanie talentów -poprawa aktywności i integracji społecznej	- Liczba zorganizowanych warsztatów - liczba uczestników	2009-2015
3.2.2	Realizacja usług edukacyjnych – szkolenia i kursy dla dorosłych oraz inne formy doskonalenia umiejętności samokształcenia (np. kurs języków obcych, szkolenia informatyczne)	GOK, GOPS	Organizacje pozarządowe, GOK, Szkoły	PPWOW, inne środki UE	- bogata oferta usług - poprawa komunikacji oraz radzenia sobie w zmieniającej się rzeczywistości	- Liczba zorganizowanych kursów i szkoleń - liczba uczestników	2009-2015
3.2.3	Organizowanie zajęć rekreacyjnych i sportowych dla mieszkańców (np. rajdy piesze, rowerowe, aerobik)	GOK	Organizacje pozarządowe, GOK, Lokalne Kluby Sportowe	PPWOW, środki własne jednostek	- szeroka oferta zajęć ruchowych -zmiana postaw z biernych na aktywne -zmiana stylu życia	- Liczba zorganizowanych zajęć - Liczba uczestników	2009-2015
3.2.4	Szkolenia dla liderów lokalnych dotyczące aktywizacji społecznej	GOK, GOPS	GOK, Organizacje pozarządowe	PPWOW	- aktywne działania społeczne oraz inicjatywy podjęte przez liderów	- Liczba zorganizowanych przedsięwzięć - liczba uczestników	2009-2015
3.2.5	Utworzenie i działalność Centrum Aktywności Lokalnej	GOK, GOPS	GOK, GOPS	PPWOW, PO KL, Budżet własny jednostki	-szeroka oferta akcji i działań służących aktywizacji, edukacji i integracji środowiska	- Powstanie CAL	2009-2015

Lp.	Zadania realizacyjne (projekt)	Odpowiedzialny	Realizatorzy	Źródło finansowania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki	Termin realizacji
					lokalnego -budowanie lokalnego partnerstwa		

9. System wdrażania i zarządzania Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych

Sposób wdrażania, monitorowania i oceny planu w tym sposób prowadzenia komunikacji społecznej prezentuje Rysunek 1 - System planowania i wdrażania.

Zgodnie z przedstawionym poniżej rysunkiem Koordynatorem realizacji strategii jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Planowanie i wdrażanie planu jest zadaniem trudnym, wymagającym współdziałania wielu podmiotów uczestniczących.

Podmioty realizacji planu:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Komisja Oświaty, Kultury, Zdrowia i Opieki Społecznej,
- Rada Gminy i Wójt Gminy.

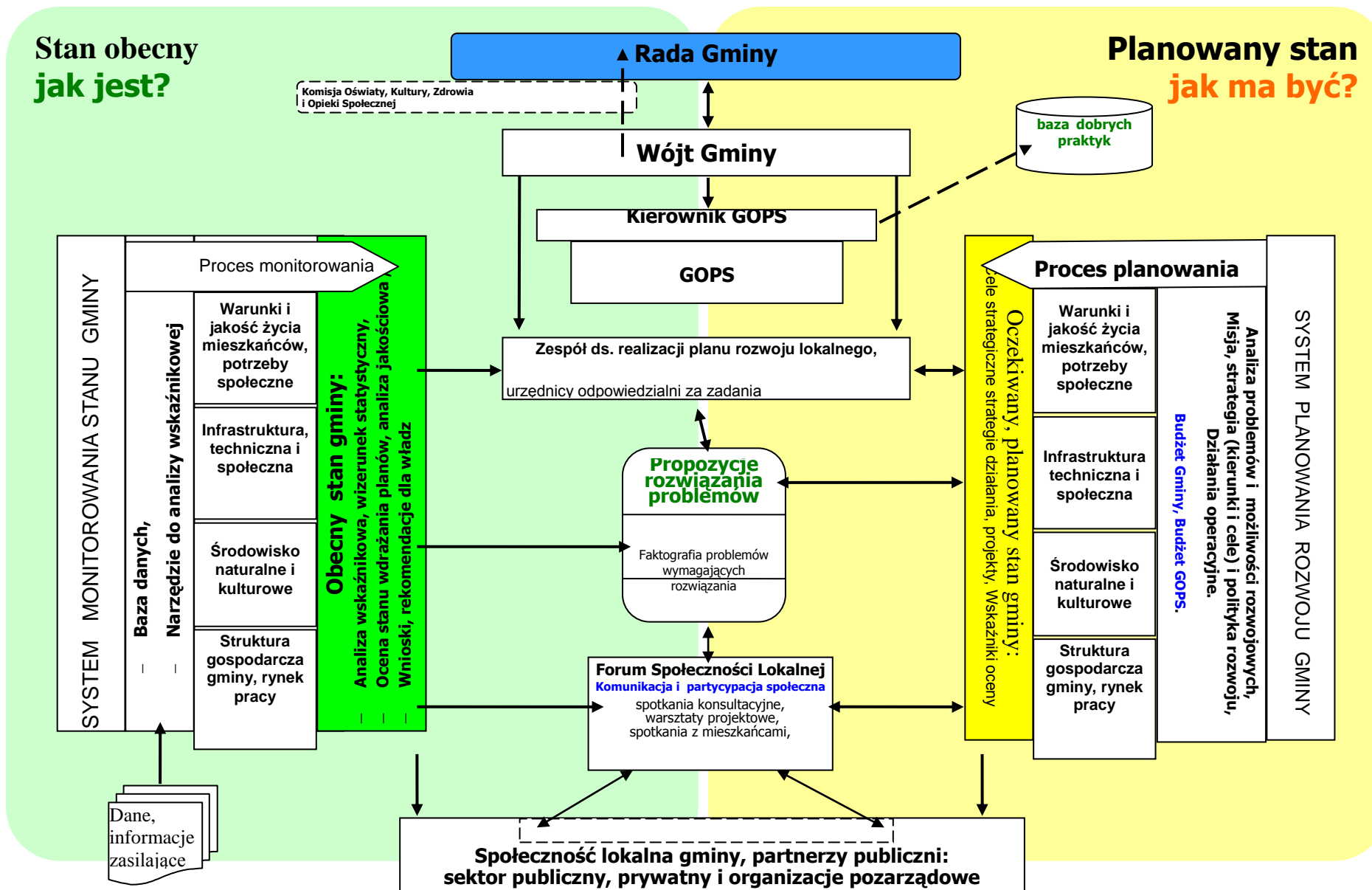
Przedstawiciele społeczności lokalnej:

- niezorganizowani - aktywni mieszkańcy Gminy,
- zorganizowani:
 - przedstawiciele instytucji i agend sektora publicznego,
 - przedstawiciele organizacji i zorganizowanych grup sektora biznesu w tym producentów rolnych,
 - przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych realizowana będzie przy współpracy społeczności lokalnej oraz niektórych instytucji, takich jak m.in. :

- Gminny Ośrodek Kultury w Domaradzu;
- Komisja Oświaty, Kultury, Zdrowia i Opieki Społecznej;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Domaradzu;
- Szkoły Podstawowe i Gimnazjum w Gminie Domaradz;
- Zakłady Opieki Zdrowotnej z terenu Gminy Domaradz;
- PCPR w Brzozowie;
- PUP w Brzozowie;
- Komenda Powiatowa Policji w Brzozowie.

Rysunek 1 System planowania i wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

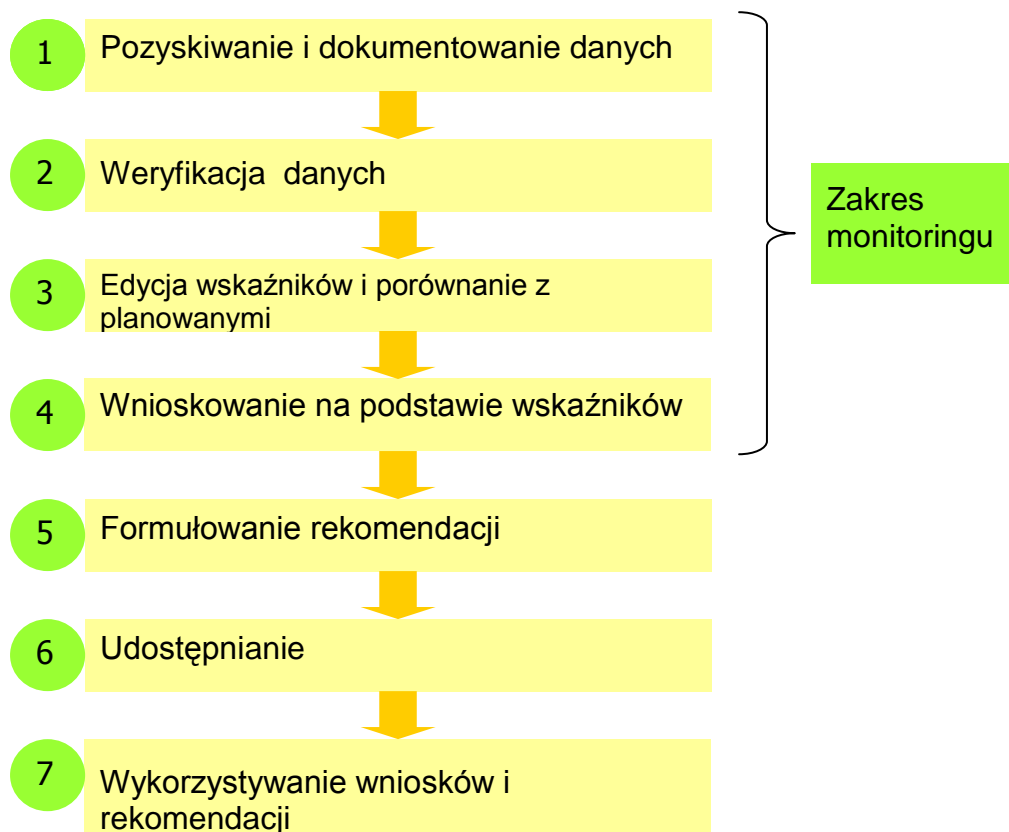
Strategia jest dokumentem elastycznym i „otwarty” na społeczną dyskusję oraz wszelkie konstruktywne uwagi i wnioski. Do zasad zarządzania strategicznego należy monitorowanie procesu wdrażania strategii i zmian zachodzących w otoczeniu oraz wprowadzanie aktualizacji korekt.

Procedura przyjęcia i wdrożenia:

- przedłożenie Radzie Gminy wstępnej wersji Strategii;
- przyjęcie Strategii uchwałą rady Gminy;
- opracowanie rocznych planów działania zawierających zadania, projekty i programy wraz ze wskaźnikami realizacji celów;
- realizacja zadań, projektów i programów ujętych w harmonogramach rocznych planów operacyjnych;
- bieżące monitorowanie i raportowanie (GOPS Domaradz).

Proces monitorowania, oceny i wykorzystania wyników:

- odpowiedzialny za wykonanie – pracownicy GOPS Domaradz.

10. Aktualizacja strategii

Strategia jest dokumentem który będzie wymagał okresowej aktualizacji oraz ciągłego podnoszenia jakości.

Ze względu na swój długookresowy charakter planowanie strategiczne jest procesem ciągłym wymagającym stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych i ich uwzględniania w dokumencie oraz przesuwania horyzontu planowania na kolejne lata.

Do celów aktualizacji strategii zostanie powołany Zespół Koordynujący pracujący pod nadzorem Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. W jego skład będą początkowo wchodzić osoby pracujące w zespole powołanym do aktualizacji strategii, zaś w późniejszym czasie będzie on uzupełniany o kolejne osoby w miarę potrzeb.

Strategia będzie minimum raz na rok poddawana przeglądowi oraz aktualizacji w oparciu o raport Zespołu Koordynującego, który będzie przygotowywał odpowiednie dokumenty dotyczące zakresu i treści tych zmian. Następnie zostaną one przedłożone do akceptacji przez Radę Gminy i przyjęte Uchwałą.

W uzasadnionych przypadkach możliwe będzie wprowadzenie zmian na wniosek Zespołu Koordynującego szybką ścieżką decyzyjną na podstawie Zarządzenia Wójta.

Zarówno procedura standardowa, jak i pilna przewidują możliwość wnioskowania o zmianę lub aktualizację zapisów w Strategii ze strony ważnych podmiotów życia społecznego np. organizacji pozarządowych. Wówczas także propozycje te opiniuje Zespół Koordynujący oraz Wójt i Rada Gminy Domaradz.

11. Źródła finansowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Realizacja misji, celów strategicznych, strategii działania i działań operacyjnych sformułowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie finansowana z różnych źródeł. Należą do nich:

- Środki finansowe z budżetu gminy w zakresie finansowania zadań własnych gminy w zakresie pomocy społecznej oraz w innych obszarach ujętych w Strategii;
- Środki finansowe z Budżetu Państwa przeznaczone na zadania zlecone gminie przez administrację rządową;
- Środki finansowe pozyskane przez GOPS, Szkoły i organizacje pozarządowe z programów organizacji pozarządowych;
- Środki finansowe z Programów Operacyjnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.

11.1. Programy wspomagające wdrażanie strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Domaradz w latach 2008-2015:

Program Integracji Społecznej

Program Integracji Społecznej jest jednym z komponentów Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich (PPWOW).

Program ten został określony w umowie pożyczki Nr 7358 POL zawartej pomiędzy Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju, zwanym dalej Bankiem Światowym, a Rządem Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 7 kwietnia 2006 r..

Całość środków przeznaczonych na realizację PPWOW wynosi, zgodnie z umową pożyczki 72,2 mln EURO. Z tej kwoty 47,21 mln euro przeznaczone zostanie na realizację części poświęconej integracji społecznej, w tym 40 mln euro na usługi społeczne w ramach Programu Integracji Społecznej.

Celem Programu jest podniesienie poziomu integracji społecznej w gminach na terenach wiejskich i miejsko – wiejskich. Do udziału w Programie zakwalifikowano 500 gmin z trzynastu województw. Jedną z wybranych gmin jest **Gmina Domaradz**, która na finansowanie projektów z w/w Programu otrzymała kwotę **85 700 euro**. Program Integracji Społecznej realizowany będzie w okresie trzech lat.

Działania podjęte w ramach Programu Integracji Społecznej przyczynić się mają do podniesienia poziomu integracji społecznej mieszkańców gminy poprzez:

I. Budowę potencjału instytucjonalnego i społecznego w zakresie strategicznego planowania i realizowania polityki społecznej na poziomie lokalnym.

II. Poprawę dostępu mieszkańców gminy do usług, nowych form współpracy i zorganizowanej aktywności:

- zwiększenie oferty i standardu usług dla mieszkańców gminy,
- budowanie sieci usługodawców,
- wzrost liczby inicjatyw podejmowanych przez społeczność lokalną,
- zwiększenie udziału mieszkańców w doraźnych i bardziej trwałych formach zorganizowanej aktywności.

Program Integracji Społecznej ma wesprzeć naszą gminę we wdrażaniu strategii rozwiązywania problemów społecznych poprzez finansowanie projektów z nich wynikających. W ramach Programu realizowane będą usługi społeczne dla osób starszych, rodzin oraz dzieci i młodzieży co przyczyni się do budowy integracji społecznej w Gminie Domaradz.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) stanowi jeden z elementów systemu realizacyjnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007 – 2013, których celem strategicznym jest: tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki finansowany będzie w 85 proc. ze środków Unii Europejskiej (Europejskiego Funduszu Społecznego) oraz w 15 proc. ze środków krajowych.

Program ten będzie koncentrował wsparcie na następujących obszarach: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także zagadnienia związane z budową sprawnej i skutecznej administracji publicznej wszystkich szczebli i wdrażaniem zasady dobrego rządzenia.

Celem głównym Programu jest: **wzrost poziomu zatrudnienia i spójności społecznej**, a osiągnąć on będzie poprzez realizację sześciu celów strategicznych do których należą:

1. Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo
2. Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego
3. Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce
4. Upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy
5. Zwiększenie potencjału administracji publicznej w zakresie opracowywania polityk i świadczenia usług wysokiej jakości oraz wzmocnienie mechanizmów partnerstwa
6. Wzrost spójności terytorialnej.

Realizacja Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przyczyniać się będzie w naszej gminie do wzmocnienia spójności społecznej oraz zmniejszenia obszarów wykluczenia społecznego przede wszystkim poprzez dostarczanie niezbędnych usług społecznych wspierających dostęp do

zatrudnienia osób wykluczonych z rynku pracy bądź zagrożonych takim wykluczeniem (realizacja celu pierwszego i drugiego). Realizacja celu czwartego przyczyni się do wzrostu poziomu edukacji społeczeństwa i zwiększenia dostępności usług edukacyjnych na każdym z poziomów kształcenia.

Załączniki

1. Listy obecności z warsztatów poświęconych aktualizacji strategii
2. Plany działania PIS na lata 2008 i 2009

Spis Map

Mapa 1 Lokalizacja Gminy na tle kraju	17
Mapa 2 Lokalizacja Gminy na tle województwa podkarpackiego	18
Mapa 3 Lokalizacja Gminy na tle powiatu brzozowskiego	18
Mapa 4 Gmina Domaradz.....	19
Mapa 5 Stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego wg stanu na koniec października 2008 r.	43

Spis tabel

Tabela 1 Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON	20
Tabela 2 Liczba ludności zamieszkującej Gminę w poszczególnych latach na dzień 31.12 każdego roku – według faktycznego miejsca zamieszkania [osoby]	23
Tabela 3 Saldo migracji ludności Gminy Domaradz	24
Tabela 4 Struktura mieszkańców Gminy Domaradz według ekonomicznych grup wieku	26
Tabela 5 Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku [%] – stan według faktycznego miejsca zamieszkania na 31.12.2007	27
Tabela 6 Grupy wiekowe mieszkańców Gminy Domaradz w 2007r.	28
Tabela 7 Struktura gospodarstw domowych w Gminie Domaradz	28
Tabela 8 Sieć telekomunikacyjna w Gminie Domaradz	30
Tabela 9 Realizacja gazyfikacji Gminy Domaradz	31
Tabela 10 Zakres pomocy udzielonej przez GOPS w Domaradzu w latach 2006-2007	34
Tabela 11 Opieka zdrowotna w Gminie	35
Tabela 12 Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli samorządowych i niepublicznych w latach 2005 - 2008	36
Tabela 13 Liczba uczniów w szkołach podstawowych w latach 2005-2008	37
Tabela 14 Liczba uczniów w gimnazjach w latach 2005-2008	38
Tabela 15 Stopa bezrobocia na dzień 31.12 w powiecie brzozowskim na tle województwa i kraju [%]	44
Tabela 16 Liczba osób bezrobotnych w latach 2002-2008	44
Tabela 17 Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Domaradz – 31.10. 2008 r.	45
Tabela 18 Struktura osób bezrobotnych które korzystały z pomocy społecznej w Gminie Domaradz w 2008 i 2007 roku	47
Tabela 19 Liczba przestępstw popełnionych w latach 2004-2007	48
Tabela 20 Liczba założonych „Niebieskich Kart” w latach 2005 – 2008 w Gminie Domaradz	51
Tabela 21 Liczba wniosków do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (2004-2008)	52
Tabela 22 Struktura osób bezrobotnych w Gminie Domaradz będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy – 31.10.2008r.	56
Tabela 23 Analiza SWOT	63

Spis wykresów

Wykres 1 Dynamika liczby podmiotów gospodarczych (2002-2007)	20
Wykres 2 Struktura własności podmiotów gospodarczych	21
Wykres 3 Liczba ludności w Gminie Domaradz w okresie 2002-2007, według faktycznego miejsca zamieszkania.....	23
Wykres 4 Struktura mieszkańców wg płci.....	24
Wykres 5 Saldo migracji w Gminie Domaradz	25
Wykres 6 Prognoza liczby ludności dla Gminy Domaradz do roku 2030	25
Wykres 7 Struktura mieszkańców Gminy Domaradz według ekonomicznych grup wieku	27
Wykres 8 Struktura gospodarstw domowych w Gminie Domaradz	29
Wykres 9 Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli	37
Wykres 10 Liczba uczniów w szkołach podstawowych	38
Wykres 11 Liczba uczniów w Gimnazjach w Gminie	39
Wykres 12 Dynamika liczby osób bezrobotnych w latach 2002-2008	45
Wykres 13 Kategorie przestępczości.....	49
Wykres 14 Liczba popełnianych przestępstw	49
Wykres 15 Struktura osób bezrobotnych	57
Wykres 16 Mapa problemów społecznych.....	58